

MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR

**DIRECȚIA PENTRU CULTURĂ, CULTE ȘI PATRIMONIU
CULTURAL NAȚIONAL A JUDEȚULUI SUCEAVA**

Suceava, Str. Mihai Viteazul nr. 27.

tel. +04/0230-214425, fax +04/0230-521475

STUDIU DE FUNDAMENTARE ISTORIC DEFINIREA ZONELOR PROTEJATE

**MUNICIPIUL SUCEAVA
JUDEȚUL SUCEAVA**

**VOLUMUL I
Date Generale**

Director executiv: lect. univ. Aurel BUZINCU _____

Consilier: ec. Gabriela ȘUTAC _____

Consilier: arh.c. Viorel BLANARU _____

Specialiști elaboratori:

dr. Mircea IGNAT	
dr. Vasile M. DEMCIUC	
dr. Dumitru BOGHIAN	
dr. Ion MAREȘ	
dr. Liviu POPESCU	
arhg. Florin HĂU	
prof. Mihai SPÂNU	

**SUCEAVA
2007**

**STUDIU DE FUNDAMENTARE ISTORIC
pentru
ZONE CONSTRUITE PROTEJATE
și
ZONE DE PROTECȚIE
din
MUNICIPIUL SUCEAVA
JUDEȚUL SUCEAVA**

1. INTRODUCERE

1.1. Date de recunoaștere a documentației

- 1.1.1. *Denumirea:* Studiu de fundamentare istoric
Municipiul Suceava, Județul Suceava
1.1.2. *Beneficiar:* Primăria Municipiului Suceava
1.1.3. *Elaborator:* Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniul
Cultural Național Suceava
1.1.3. *Data întocmirii:* 2007

1.2. Obiectiv:

Constituirea unei politici unitare și integrate social de protejare a monumentelor istorice de pe raza unității administrative Municipiul Suceava.

1.2.1. Determinarea cadrului legal de intervenție în zonele cu potențial istoric și natural ce determină un mod de abordare a problematicii de protejare și punere în valoare a monumentelor istorice, valorificarea cadrului natural și dezvoltarea de perspectivă urbanistică a zonelor protejate ca strategie coerentă unitară a autorităților locale și naționale, în contextul general internațional.

Acest *Studiu* reprezintă instrumentul de lucru la nivelul unității administrative, cu putere de act normativ, după aprobarea lui potrivit legii, ce stabilește complexul de măsuri menite a asigura păstrarea și punerea în valoare potențialului turistico-economic al zonei de interes.

2.1. CADRU GENERAL

Regimul de *Monument istoric*, concept generic ce cuprinde clădiri, ansambluri, situri arheologice, locuri istorice, etc., este conferit acelor bunuri culturale ce sunt înscrise în Lista Monumentelor Istorice și anexelor adiacente, conform procedurii prevăzute de lege, pe baza unor criterii unice, care au în vedere atât calitățile fiecărei piese componente cât și ale ansamblului în general. Pe aceste considerente lista de patrimoniu cultural național a Municipiului Suceava cuprinde 64 de monumente din care 15 de importanță națională „A”, iar dintre acestea 7 sunt înscrise în patrimoniul mondial UNESCO, 35 de categorie „B” și 14 situri arheologice nou reperate.

Complexul de considerații ce a stat la baza acestei evidențe a avut în vedere faptul că numeroase construcții sau părți ale acestora, inclusiv instalațiile, componentele artistice, elemente de mobilare interioară și exterioară, construcții împreună cu terenul aferent, siturile arheologice, delimitate geografic și/sau topografic, constituie mărturii cultural-artistice remarcabile din punct de vedere arhitectural, istoric, religios, artistic, etnografic, social, științific sau tehnic de importanță capitală în definirea spirituală a poporului român.

O lungă perioadă de timp, în România, monumentele, bunuri aparținând patrimoniului cultural național, precum și cadrul natural în care au fost concepute și au funcționat, au fost supuse unui regim de exploatare inconsecvent și iresponsabil începând cu neglijarea și continuând cu degradarea lor până la distrugere. Politica referitoare la monumente în regimul de „democrație populară” a fost puternic distorsionat pe baze ideologice și, uneori conjuncturale, cu consecințe de multe ori ireversibile.

În momentul de față cauze naturale și efectul necontrolat al vieții sociale și economice amenință în continuare patrimoniul construit, cunoscut sau nu, fapt ce ne obligă la acordarea unei atenții programate și fundamentate acțiunilor de conservare integrată a acestora. În același timp este necesară acceptarea faptului că intervențiile pe monumente și în zonele lor adiacente trebuie să urmeze un curs logic vizând înțelegerea primatului interesului cultural național asupra celui conjunctural local.

Aceasta presupune corelarea politicilor și strategiilor naționale, zonale și locale referitoare la protecția patrimoniului construit și natural, la o dezvoltare spațială complexă durabilă, ca politică urbanistică generală a instituțiilor autorităților publice, a operatorilor economici și a factorilor sociali.

De aceea, în concordanță cu documentele, convențiile și legislația adoptată pe plan internațional și ratificate de parlamentul României și legislația națională privind protejarea, conservarea și punerea în valoare a zonelor ce cuprind valorile de patrimoniu, elaborarea Studiilor de fundamentare istorică zonelor protejate reprezintă demersul necesar, studiul pus la dispoziția administrațiilor publice locale de reglementare a intervențiilor legale în acest context, reglementări locale, un instrument ce asigură transparența politicilor zonale, o dezvoltare controlată și durabilă.

2.1.1. LEGISLAȚIA SPECIFICĂ ÎN DOMENIU ZONELOR NOMINALIZATE CA ZONE CONSTRUITE PROTEJATE

1. **Codul civil**
2. **Codul penal**
3. **Legea 350/2001** privind amenajarea teritoriului și urbanismul
4. **Legea 422/2001 cu modificările și completările ulterioare**, privind protecția monumentelor istorice, ansambluri, situri, etc.;
5. **Legea 378/2001 (OG 43/2000) cu modificările și completările ulterioare** privind protecția patrimoniului arheologic cu completările ulterioare;
6. **Legea 564/2001 (OG 47/2000)** privind protecția patrimoniului UNESCO;
7. **Legea 5/2000** de aprobare a planului de amenajare a teritoriului național, secțiunea III, zone protejate;
8. **Legea 157/1997** privind ratificarea Convenției pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei adoptată la Granada la 03 oct.1985 și semnată de România la 22 iunie 1996
9. **Legea 451/2002** de ratificare a Convenției europene a peisajului, adoptată la Florența la 20 octombrie 2000;

10. **Legea 50/1991** privind autorizarea lucrărilor de construire modificată prin **Legea 453/2001** și **Legea 401/2003** și completările ulterioare;
11. **Legea 18/1991** privind fondul funciar cu modificările ulterioare;
12. **Legea 215/2001** privind administrația publică locală, cu modificările ulterioare;
13. **Legea 54/1998** privind circulația juridică a terenurilor;
14. **Legea 33/1994** privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică;
15. **Legea 7/1996** privind cadastrul, cu modificările ulterioare;
16. **Legea 137/1995** privind protecția mediului, cu modificările ulterioare.
17. **H.G.R. 1258/2001** privind organizarea Oficiului Național al Monumentelor Istorice.
18. **H.G.R. 262/2002** privind organizarea Institutului Național al Monumentelor Istorice.
19. **H.G.R. 1309/2002** pentru aprobarea Normelor metodologice privind cuantumul timbrului monumentelor istorice și modalitățile de percepere, încasare, virare, utilizare și evidențiere a sumelor rezultate din aplicarea acestuia.
20. **H.G.R. 610/2003** pentru aprobarea Normelor metodologice privind procedura de acordare a creditelor necesare efectuării de lucrări de protejare la monumentele istorice deținute de persoanele fizice sau juridice de drept privat.
21. **H.G.R. 1430/2003** pentru aprobarea Normelor metodologice privind situațiile în care Ministerul Culturii și Cultelor, respectiv autoritățile administrației publice locale, contribuie la acoperirea costurilor lucrărilor de protejare și de intervenție asupra monumentelor istorice, proporția contribuției, procedurile, precum și condițiile pe care trebuie să le îndeplinească proprietarul, altul decât statul, municipiul, orașul sau comuna (M.O. nr. 905/18 decembrie 2003).
22. **H.G.R. 493/2004** pentru aprobarea Metodologiei privind monitorizarea monumentelor istorice înscrise în Lista Patrimoniului Mondial și a Metodologiei privind elaborarea și conținutul-cadru al planurilor de protecție și gestiune a monumentelor istorice înscrise în Lista Patrimoniului Mondial.
23. **O.M.C. 2032/1999** pentru înființarea Comisiei de atestare în domeniul monumentelor istorice și aprobarea normelor și criteriilor de atestare a experților în domeniul protejării monumentelor istorice și a specialiștilor în domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice.
24. **O.M.C.C. 2039/2002** privind înființarea Comisiei de avizare a constituirii agenților economici care au ca obiect de activitate

efectuarea de cercetări, proiectarea și executarea de lucrări asupra monumentelor istorice, precum și aprobarea regulamentului de organizare și funcționare și a componentei acesteia, cu modificările și completările ulterioare.

25. **O.M.C.C. 2043/2002** privind aprobarea Regulamentului de Organizare și Funcționare a Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice.
26. **O.M.C.C. 2086/2002** pentru aprobarea criteriilor de avizare a constituirii agenților economici cu activitate în domeniul monumentelor istorice.
27. **O.M.C.C. 2112/2002** privind aprobarea regulamentului de organizare și funcționare a Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor.
28. **O.M.C.C. 2535/2003** pentru instituirea Registrului agenților economici autorizați să desfășoare activități în domeniul protejării monumentelor istorice, cu modificările și completările ulterioare.
29. **O.M.C.C. 2682/2003** privind aprobarea Normelor metodologice de clasare și evidență a monumentelor istorice, a Listei monumentelor istorice, a Fișei analitice de evidență a monumentelor istorice și a Fișei minimale de evidență a monumentelor istorice, cu modificările și completările ulterioare, cu modificările și completările ulterioare.
30. **O.M.C.C. 2684/2003** privind aprobarea Metodologiei de întocmire a obligației privind folosința monumentului istoric și a conținutului acestuia.

* **PUG - ul localității, PUD - uri aprobate în zonă și acte normative ale administrației publice locale**, specifice domeniului în cauză ce vor fi menționate, după caz, de ori de câte ori va fi nevoie.

Prevederile legislației în vigoare se aplică pentru elaborarea, avizarea și aprobarea Planurilor Urbanistice pentru Zonele Construite Protejate (PUZCP) ale monumentelor, ansamblurilor, siturilor, rezervațiilor din Lista monumentelor și anexele adiacente, în unitățile administrativ-teritoriale de bază, centre urbane și rurale, respectiv municipii, orașe și comune.

În conformitate cu legislația în vigoare aceste documentații de urbanism se întocmesc în scopul instituirii zonelor protejate și a măsurilor necesare de protecție și conservare a valorilor de patrimoniu cultural

național din zonele respective. Aceste documentații furnizează atât regulile și procedurile de identificare, instituire, protecție și gestionare a zonelor protejate de importanță națională și de importanță locală, iar acolo unde este cazul și de importanță zonală cât și reglementări pentru zonă, interdicții de construire și regim de construire restricționat, CUT și POT redus.

2.1.2. PREVEDERI OBLIGATORII SPECIFICE LEGISLAȚIEI

Prevederile obligatorii și obiectivele planurilor urbanistice pentru zonele construite protejate sunt stabilite prin lege și au în vedere:

1. Protejarea și punerea în valoare a monumentelor istorice, a ansamblurilor arhitecturale și urbanistice deosebite, a zonelor de interes arheologic, precum și a contextului și caracteristicilor care conturează semnificația și importanța lor istorică;
2. Evidențierea rolului de catalizator pentru dezvoltarea urbană și rurală, teritorială și regională a zonelor respective;
3. Asigurarea continuității fizice, funcționale și spirituale a cadrului construit din localități și stimularea interesului cultural și economic pentru utilizarea și dezvoltarea acestuia;
4. Stabilirea priorităților și direcțiilor de dezvoltare logică a zonelor luate în considerare, raportate la dezvoltarea în ansamblu a unităților administrative respective;
5. Reglementarea modului de utilizare a terenurilor cuprinse în perimetrele zonelor protejate respective;
6. Stabilirea condițiilor de realizare și conformare a realizării construcțiilor și amenajărilor urbanistice pe arealele respective.

Realizarea propunerilor de dezvoltare reglementate prin Planuri Urbanistice Zonale se face, după aprobarea documentației, în funcție de priorități și posibilități, din fondurile prevăzute în bugetele unităților teritorial – administrative de bază, în corelare cu fondurile alocate de la bugetul statului prin ministerele direct implicate și din bugetele persoanelor juridice sau fizice interesate.

S-a procedat la elaborarea Studiului de fundamentare istorică a zonelor protejate, cu delimitarea zonelor construite protejate, evidențiate ca unități teritoriale de referință, ce fac parte integrantă din PUG – ul astfel completat al unității administrative Municipiul Suceava. Planurile

urbanistice pentru zonele construite protejate – PUZCP – vor avea la bază planurile de delimitare efectivă din Studiului de fundamentare istorică, cu marcarea în teren, a zonelor și de inventariere a monumentelor și siturilor istorice. Aceste operațiuni se vor face făcut preluând și detaliind Studiul de fundamentare istorică ce conține monumente construite, ce necesită a fi protejate (construcții sau ruine), sau nu, în cazul siturilor arheologice.

Prevederile viitoarelor PUZCP – uri, după aprobare și în mod implicit preluare în PUG – ul unității administrative Municipiul Suceava, pe care îl modifică, corectează, detaliază și completează, suspendă orice prevederi ale altor planuri zonale elaborate anterior și care cuprind integral sau parțial ariile respective.

La întocmirea prezentei documentații privind Studiul de fundamentare istorică a zonelor protejate pentru monumentele istorice s-a avut în vedere, acolo unde a fost posibil, existând reactualizări:

- redactarea pe suport topografic și/sau cadastral;
- documentarea complexă pe teren și baze de date pentru întocmirea studiului de fundamentare istoric, arheologic, urbanistic, etc.;
- cooperarea între beneficiar, elaborator și organismele administrației publice locale, precum și cu alte instituții și organizații non-guvernamentale interesate;
- elaborarea propunerilor de dezvoltare în conformitate cu programele naționale și internaționale de conservare și valorificare a patrimoniului incluse în programele de dezvoltare locală.

Ipotezele avute în vedere la elaborarea perspectivelor de dezvoltare au ținut cont de programele existente, proiectate sau în derulare, tendințele locale, orizontul de așteptare al comunității umane și politica administrativă.

2.1.3. TIPUL ȘI NATURA VALORILOR DE PATRIMONIU PROTEJATE; DEFINIRE

Elementele construite protejate de legislația română în vigoare sunt, în ordinea importanței:

1. Monumentele istorice:

- Monumentele înscrise și propuse a fi înscrise în Lista patrimoniului mondial cultural UNESCO;
- Monumentele cu valoare de patrimoniu cultural de interes național clasate în grupa „A” (monumente, ansambluri, situri);
- Siturile arheologice declarate ca zone de interes național excepțional;
- Monumentele istorice clasate în grupa „B” (monumente, ansambluri, situri)
și

2. Zonele protejate:

- Zone protejate construite de interes național;
- Zone de interes arheologic prioritar;
- Zone de protecție ale monumentelor istorice.

A. Monumente istorice

Conform Legii 422/2001, cu modificările și completările făcute prin Legea 259/2006, principalele categorii de bunuri imobile, construcții și terenuri situate pe teritoriul României, proprietăți ale statului român, semnificative pentru cultura și civilizația națională și universală, sunt monumente istorice. Pentru protejarea acestora se stabilesc următoarele categorii cu titlu de *monumente istorice*, bunuri imobile situate subteran, suprateran sau subacvatic: monument, ansamblu și sit, definite conform legii după cum urmează:

- a. **Monument:** construcție sau parte de construcție, împreună cu instalațiile, componentele artistice, elementele de mobilare interioară și exterioară care fac parte integrantă din aceasta, precum și lucrările artistice comemorative, funerare, de for public, împreună cu terenul aferent delimitat topografic, care constituie mărturie cultural – istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific și tehnic.

- b. **Ansamblu:** grup coerent din punct de vedere cultural, istoric, artistic, etnografic, religios, grup coerent urbanistic și/sau muzeistic de construcții urbane sau rurale care împreună cu terenul aferent formează o unitate delimitată topografic ce constituie o mărturie cultural – istorică semnificativă din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific și tehnic.
- c. **Sit:** suprafață de teren, delimitată topografic, cuprinzând acele creații umane în cadrul lor natural original, care constituie mărturii cultural – istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific și tehnic.

B. Zone protejate

Pentru fiecare **monument, sit istoric** se instituie zona sa de protecție odată cu clasare sa, prin care se asigură conservarea integrată a monumentului, sitului istoric și a cadrului său construit și/sau natural, conform art. 8, alin. (1) din Legea 422/2001. Zona de protecție constituită ca suprafață de teren compusă din parcelele cadastrale situate în jurul monumentului asigură perceperea nealterată a acestuia.

În zona de protecție se instituie servituțile de utilitate publică și reglementările urbanistice privind regimul de construire pentru:

- păstrarea și ameliorarea cadrului natural și construit al monumentului prin înlăturarea sau diminuarea factorilor perturbatori și poluanți de orice natură;
- păstrarea și ameliorarea cadrului arhitectural-urbanistic al monumentului prin aprobarea și supravegherea modului de construire;
- păstrarea și valorificarea potențialului arheologic.

De asemenea, în conformitate cu Legea 451/2002 pentru ratificarea Convenției Europene a Peisajului, Florența - 2000, se ia în considerație și noțiunea de **peisaj** ce desemnează acea parte a teritoriului, perceput ca atare de către vizitatori, al cărui caracter este rezultatul acțiunii și interacțiunii factorilor naturali și/sau umani. Protecția peisajului cuprinde acțiunile de conservare și menținere a aspectelor semnificative sau caracteristice ale unui peisaj, justificate prin valoarea sa patrimonială derivată din configurația naturală și/sau de intervenția umană.

2.1.4. ZONE CONSTRUITE PROTEJATE

DEFINIRE

Tipurile de zone protejate derivă din natura și gruparea valorilor conținute, din specificul și din încadrarea juridică a acestora, și sunt zone construite și/sau naturale, delimitate topografic sau geografic, care cuprind valori de patrimoniu cultural și/sau natural și sunt declarate ca atare prin Hotărâre a Consiliului Local cu avizul Consiliului Județean Suceava, pentru atingerea obiectivelor specifice de conservare și punere în valoare a valorilor de patrimoniu, conform specificațiilor din Legea 5/2000 cu completările legislative adiacente ulterioare.

Aceste tipuri de zone, derivate din specificul lor, sunt:

- determinate de un ansamblu istoric și zona de protecție aferentă;
- determinate de un monument istoric și zona de protecție aferentă;
- determinate de un sit arheologic și zona de protecție aferentă;
- determinate de o sumă de elemente care necesită protecție și se constituie într-o suprafață protejată, centre rurale, căi de comunicație sau alte amenajări valoroase din punct de vedere cultural și/sau natural.

Aceste zone protejate reprezintă arii bine delimitate din teritoriul unității administrative Municipiul Suceava în care construcțiile, cadrul natural și activitățile umane prezintă calități istorice și peisagistice a căror protejare este de interes public. Zonele respective se definesc prin Studiile de fundamentare istorică, arhitecturale, urbanistice, peisagistice, etc. și se delimitează prin planurile urbanistice ale zonelor protejate integratoare ale acestora. Ele se instituie prin Hotărârea Consiliului Local și se protejează prin acțiunea acestuia și a celorlalți protectori legali, pe baza documentației de urbanism respective.

Zonele construite protejate instituite în jurul monumentelor istorice acoperă toate categoriile de monumente, ansambluri și situri arheologice, istorice, arhitecturale, artistice, peisagistice, indiferent de poziția lor în teritoriul unității administrative și de poziția lor față de teren (la suprafața solului, subterane sau subacvatice).

După natura interesului public aceste zone protejate pot fi:

1. ***Zone protejate de interes național*** – dacă sunt generate de un monument istoric clasat în grupa valorică A - monumente de valoare națională și universală, UNESCO;

2. ***Zone protejate de interes local*** – dacă sunt generate de un monument istoric clasat în grupa valorică B - monumente reprezentative pentru patrimoniul local.
3. ***Zone protejate de interes zonal*** – dacă sunt generate de un monument istoric reprezentativ pentru arealul respectiv, important pentru evoluția umană a zonei respective.

În cazul în care asupra unei zone protejate organismele internaționale au instituit, la propunerea statului român, o protecție internațională, zona se consideră de interes internațional de exemplu: Lista patrimoniului mondial cultural și natural – UNESCO, prevederile Legii 5/2000.

Acesta tipuri de zone se stabilesc prin Hotărâre a Consiliului Județean Suceava pe baza documentațiilor de amenajare a teritoriului județean (PATJ) și se instituie prin Hotărârea Consiliului Local.

2.1.5. BAZA ȘTIINȚIFICĂ PRIVIND MONUMENTELE ISTORICE

- Lucrări științifice enunțate la fiecare punct în parte.
- Arheologia Moldovei, Iași.
- Documenta Romaniae Historica, București
- Bibliografia Istorică a României, București.
- Anuarul Muzeului Național al Bucovinei, Suceava.
- Alte lucrări cu specific istoric publicate.

2.1.6. ZONE CONSTRUITE PROTEJATE, A. DELIMITARE

Zona construită protejată instituită în jurul unui monument cuprinde monumentul, ansamblul și/sau situl respectiv și zona de protecție aferentă. La stabilirea suprafețelor și tipului de zone s-a avut în vedere, în ordine:

- stabilirea bunului/bunurilor de patrimoniu cultural național și valoarea acestuia/acestora;
- delimitarea zonelor de protecție a bunurilor culturale clasate;

- delimitarea unei zone protejate generate de bunurile clasate, ca zonă de cuprindere generală a tuturor ariilor de protecție individuale a valorilor de patrimoniu însumate.

În cazul zonelor construite protejate instituite pentru protejarea patrimoniului arhitectural și arheologic acestea reprezintă suma ariilor ce conțin valori de patrimoniu cunoscut sau reperat prin studii de teren, sistematice sau întâmplătoare, prin descoperiri ocazionale sau perieghetice, care necesită protecție.

Stabilirea acestor zone s-a făcut ca urmare a parcurgerii următoarelor etape complexe:

- studiul istoric general desfășurat pe o arie prestabilită geografică, bazin hidrografic, privind amplasarea arealului studiat;
- definirea zonelor de interes;
- studiul istoric zonal ce conține analiza complexă a elementelor componente și precizarea valorii lor, precum și propuneri privind atitudini față de acestea;
- determinarea relației între aceste zone și restul unității administrative pentru care se elaborează studiul;
- culegerea datelor bibliografice, a concluziilor a studiilor anterioare, dacă sunt, și date noi privind arealul studiat;
- determinarea concretă a zonelor protejate.

Determinarea zonelor protejate s-a făcut pe limite existente de parcele cadastrale, acolo unde există, pe recunoașterea în documentația scrisă și desenată prin fișele de monument/sit anexate, sau după elemente reperabile în teren pentru areale ample, căi de comunicație, cursuri de apă, etc.

Specialiștii semnatori ai documentației își asumă responsabilitatea determinărilor respective și evidențierea lor în planșele anexate.

B.MODUL DE INTERVENȚIE

Zonele de protecție conțin 3 sub-zone:

- * de **grad 0** - sunt interzise orice intervenții cu excepția celor de conservare, restaurare, reabilitare și punere în valoare a monumentului, sitului sau locului istoric respectiv – conține parcela/parcele cadastrale ale monumentului, sitului, rezervației, etc.

Sub-zona de grad 0 –este de regulă incinta sau parcela/parcele cadastrale ale monumentului, sitului, rezervației, etc. În această sub-zonă nu se permite decât realizarea lucrărilor specifice conservării, restaurării și punerii în valoare a monumentului (titlu generic pentru orice grupă și subgrupă conținută în lista monumentelor) cu avizul Ministerului Culturii și Cultelor, prin serviciile de specialitate. Documentația se depune la DCCPCN Suceava care o introduce în procesul de avizare.

- * de **grad I** - sunt permise intervenții cu restricții majore privind regimul de înălțime, structura și aspectul general arhitectural – conține parcelele cadastrale aflate în raza vizuală a monumentului, sitului, etc.

Sub-zona de grad I – cuprinde parcelele cadastrale adiacente și sub-adiacente monumentului. În cazul monumentelor de categorie valorică A această sub-zonă poate fi extinsă. Sunt permise realizarea lucrărilor de construire cu regim de înălțime redus, ce nu vor concura arhitectonic și volumetric monumentul alăturat și nu vor agresa din punct de vedere vizual, sonor, sau cu orice fel de noxe zona peisagistică înconjurătoare. Lucrările de construire ce au o structură subterană se vor realiza numai după obținerea *Certificatului de descărcare de sarcină arheologică*, conform art. 11, litera d, din O.G. 43/2000, modificată și completată prin Legea 378/2001. Documentația se depune la DCCPCN Suceava care o introduce în procesul de avizare.

- * de **grad II** - sunt permise intervenții cu grad sporit de libertate privind regimul de înălțime și aspectul general arhitectural - conține parcelele cadastrale până la limita exterioară de vizibilitate din jurul monumentului, sitului, etc. inclusiv clădirile aflate în această zonă.

Sub-zona de grad II – se permite realizarea unor lucrări al căror volum construit poate depăși cu 1-2 nivele regimul general de înălțime al zonei. Lucrările de construire ce au o structură subterană se vor realiza numai după obținerea *Certificatului de descărcare de sarcină arheologică*, conform art. 11, litera d, din Ord. 43/2000, modificată și completată prin Legea 378/2001. Documentația se depune la DCCPCN Suceava care o introduce în procesul de avizare.

Lucrările de restaurare, conservare, consolidare, amenajări pe monumente, precum și lucrări de punere în valoare a monumentelor

istorice, siturilor arheologice, pot fi executate numai de către specialiștii și agenți economici atestați, înscriși în registrele instituite de Ministerul Culturii și Cultelor, potrivit legii.

C. UTILIZARE FUNCȚIONALĂ

a. Utilizări permise:

1. Intervenții pentru conservarea, consolidarea, restaurarea și punere în valoare cu respectarea avizelor organismelor competente potrivit Legii 50/1991 cu modificările ulterioare și Legii 422/2001 cu completările și modificările ulterioare.
2. Locuințe cu regim de înălțime redus, cu aspect arhitectural decent, fără a epata printr-un stil arhitectural modern sau futurist.
3. Îmbunătățirea valorii peisagistice și ambientale a spațiilor verzi publice din jurul monumentelor sau în siturile arheologice prin realizarea, eventual, de parcuri dendrologice; îmbunătățirea dotărilor și echipării specifice cadrului eco-peisagistic.
4. Implementarea de mobilier urban precum și de corpuri de iluminat, jardiniere, spații de odihnă în zona adiacentă intrării monumentelor.
5. Amenajări ale circulației în zona de protecție cu parcare, circulație pietonală cu dalaje adecvate, mobilier urban, grupuri sanitare funcționale, plantații ornamentale și de protecție.
6. Modernizarea instalațiilor de utilitate publică din zonă.
7. Lucrări de cercetare arheologică menite a completa cunoștințele istorice ale monumentului, sitului și integrarea acestora în cadrul peisagistic creat.

Clădirile, amenajările propuse, intervențiile de orice natură în cadrul zonelor protejate trebuie ca prin volumetrie, tratare arhitecturală, finisaje folosite și amenajări exterioare să contribuie la punerea în valoare a monumentului, prin ridicarea nivelului urbanistic al sitului în care sunt amplasate. Pentru oricare din aceste intervenții permise sunt necesare avizele organelor competente conform Legii 50/1991 și Legii 422/2001 și Autorizație de construire eliberată de Primăria Suceava.

b. Interdicții permanente; nu se vor elibera Autorizații de construire.

1. Pentru construcții sau categorii de lucrări care pot aduce prejudicii atât calității de monument și sit, cât și calității vieții locuitorilor zonei cum ar fi:

- unități generatoare de noxe,
- unități generatoare de trafic intens sau care necesită parcuri ample,
- unități ce reprezintă riscuri tehnologice, sau supraîncărcări ale rețelelor tehnico-edilitare din zonă.

2. Pentru construcții sau categorii de lucrări care prin localizare, amplasament, pot compromite conservarea și/sau punerea în valoare a unor vestigii arheologice sau situri cunoscute dar necercetate.

3. Pentru construcții sau categorii de lucrări care prin amplasament, arhitectură, dimensiuni și/sau aspect exterior sau funcțional agresează funcțional monumentul, situl, cadrul natural al acestuia, în general asupra cadrului ambiental original.

**2.1.7. ATRIBUȚIILE AUTORITĂȚILOR ADMINISTRAȚIEI
PUBLICE LOCALE
privind administrarea, protecția, autorizarea și
avizarea lucrărilor în zonele de protecție**

Autoritățile administrației publice locale au obligația să realizeze și să actualizeze studiile de fundamentare istorică, de delimitare și instituire a zonelor de protecție a monumentelor istorice, conform legii 350/2001, cu modificările și completările ulterioare.

Principalele atribuții ale administrației publice locale sunt:

1. Cuprind în programele de dezvoltare economico-socială și urbanistică, respectiv de amenajare a teritoriului, obiective specifice privind protejarea monumentelor istorice.
2. Elaborează, actualizează și aprobă documentațiile de urbanism și amenajare a teritoriului privind monumentele istorice și/sau zonele protejate care conțin monumente.
3. Asigură protejarea și paza monumentelor istorice clasate, înscrise în Lista monumentelor, a celor abandonate sau aflate în litigiu, alocând resursele financiare necesare în acest scop.

4. Participă la finanțarea lucrărilor de protejare a monumentelor istorice, prevăzând distinct sumele necesare în acest scop în bugetele pe care le administrează.
5. Includ în aparatul propriu al administrației publice locale de compartimente specializate sau după caz de posturi sau personalului angajat sarcini de serviciu precise pentru protejarea monumentelor.
6. Controlul prin personalul propriu și sesizarea de urgență în scris la C.J. Suceava și la D.C.C.P.C.N. Suceava a oricăror agresiuni asupra monumentelor, etc. sau a intervențiilor neautorizate în zonele protejate de orice fel și luarea măsurilor de sistare a acestora până la intrarea în legalitate.
7. Face informări la cerere, anual, asupra stării de protejare și conservare a monumentelor, etc. din unitatea administrativ-teritorială din subordine și a măsurilor întreprinse în acest sens.
8. Promovează măsuri specifice de cunoaștere de către cetățeni a măsurilor de protecție a monumentelor istorice și a legislației în vigoare și urmăresc respectarea acestora.
9. Eliberarea autorizațiilor de construire pentru monumente și imobilele situate în zonele de protecție a acestora se face de către Primarul unității administrative și numai pe baza Avizului favorabil eliberat după depunerea documentației la Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Suceava și introducerea acesteia în procesul de avizare al Comisiilor de specialitate ale Ministerului Culturii și Cultelor.

Avizarea lucrărilor de construire în zone asupra cărora se instituie un anumit regim de protecție, zone însușite prin Avizul unic de către Consiliul Județean Suceava se va face cu avizul conform al MTCT și al Comisiei Naționale a Monumentelor istorice din cadrul MCC, obținut pe baza referatului Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Suceava, în cazul monumentelor de categorie valorică A și numai cu avizul Comisiei Regionale Moldova în cazul monumentelor de categorie valorică B.

Pentru aceasta documentațiile vor conține cereri de înaintare către instituția la care se solicită avizarea și un exemplar complet din documentația PUD și/sau PAC supusă avizării ce nu se va returna beneficiarului.

Cu titlul de **Condiții impuse** ce se vor anexa la *Certificatul de urbanism* eliberat, se vor impune următoarele condiții:

1. Proiectul ce urmează a fi realizat se va supune spre avizare serviciilor de specialitate ale Ministerului Culturii și Cultelor și MTCT în funcție de categoria valorică stabilită pentru zona respectivă.
2. Orice lucrări de săpătură ce se vor executa pe monumente și în aceste zone, asupra cărora s-a instituit un anumit regim de protecție, privind statutul monumentelor și siturilor istorice, conform legilor în vigoare se vor anunța în scris la Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Suceava, înainte de începerea acestora și se vor executa numai în prezența unui arheolog delegat, pentru prelevarea eventualelor vestigii arheologice apărute. În această situație se va obține *Certificatul de descărcare de sarcină arheologică* pe baza Raportului de descărcare de sarcină arheologică întocmit de specialiștii delegați.
3. Cercetarea arheologică, ce se va face prin finanțare de către beneficiar înainte de eliberarea autorizației de construire, nu necesită autorizație de construire specială. În cazul zonelor în care se impune numai supraveghere arheologică, cercetarea se poate face și după eliberarea autorizației de construire. În acest caz, dacă se va constata necesitatea, se pot sista temporar lucrările de construire, și se va demara săpătura arheologică preventivă, pentru epuizarea complexelor arheologice descoperite.
4. Nerespectarea acestor prevederi intră sub incidența articolului 360 din Codul Penal precum și a articolelor 23 și 24 din Legea 378/2001.

2.1.8. PROTECȚIA MONUMENTELOR

Protecția monumentelor istorice, siturilor, rezervațiilor, etc. înscrise în Lista Monumentelor Județului Suceava se realizează prin măsuri de *protecție curentă*, măsuri de *protecție specială*, măsuri de *protecție specifică* și, în cazuri bine justificate, prin măsuri de *protecție deosebită*.

Protecția curentă

Se realizează prin măsurile ce sunt prevăzute în Planul Urbanistic General al localității și este asigurată de către *Primar și Consiliul Local* în baza prevederilor Legii 422/2001 și O.G. 43/2000, art. 17 și 18, modificată și completată cu Legea 378/2000, care, pot primi asistență tehnică de specialitate și sprijin din partea Ministerului Culturii și Cultelor, Ministerului de Interne și Ministerului Lucrărilor Publice și Amenajare a Teritoriului, prin instituțiile descentralizate din teritoriu.

Protecția specială

Se realizează de către instituțiile Ministerului Culturii și Cultelor, Ministerului de Interne, Ministerului Lucrărilor Publice și Amenajare a Teritoriului și Ministerului Apărării Naționale și se referă la situațiile provocate de calamități naturale, stare de urgență, stare de necesitate, etc.

Protecția specifică

Se realizează prin instituirea de ***zone de protecție*** care asigură:

- * Păstrarea și ameliorarea cadrului arhitectural și urbanistic al monumentelor și siturilor istorice (eventuale demolări, modificări, propuneri de construcții noi, etc.)
- * Păstrarea și ameliorarea cadrului natural și peisagistic al monumentelor prin înlăturarea sau diminuarea factorilor nocivi, poluanți, de toate tipurile.
- * Păstrarea potențialului arheologic prin descărcarea de sarcină arheologică a parcelelor cadastrale pe care se efectuează lucrări de construire.

Aceste zone sunt cele marcate distinct în planșele din prezentul studiu.

NOTĂ.

Măsurile de *protecție deosebită* se instituie numai în cazul în care lucrări majore de construire sau modificare a cadrului natural, pun în pericol potențialul arheologic al zonei.

3. CADRU ISTORIC și GEOGRAFIC

3.1. DATE FIZICO-GEOGRAFICE

Orașul Suceava este situat în nord-estul României, însă în nord-vestul vechii provincii a Moldovei, la 47°40' lat. nord și 26° 19' long. est. Are astăzi statut de municipiu, fiind reședința județului cu același nume, în care ocupă o poziție lateral estică. Se află la răscrucea unor vechi drumuri comerciale cu ținuturile vecine și chiar mai îndepărtate, recunoscute în prezent ca drumuri europene: Cernăuți - Șiret - Suceava - Fălticeni - Roman - Bacău - Buzău - București - Giurgiu (E 55 / DN 2), Cluj - Bistrița - Vatra Dornei - Suceava (E 576 / DN 17), Iași - Botoșani - Suceava (E 58 / DN 28-28B-29), naționale Dorohoi - Suceava (DN 29A) sau județene, Suceava fiind un centru radiar al acestora: Bosanci (DJ 208A), Mitocul Dragomirnei (DJ 208D), Moara (DJ 209C) și altele. Distanța față de București este pe șosea de 436 km și pe calea ferată de 450 km.

Teritoriul orașului este încadrat, din punct de vedere geografic, în Podișul Sucevei, subunitate caracteristică din nord-vestul Podișului Moldovei. Fundamentul este alcătuit din depozite aparținând Sarmațianului inferior și constând din straturi monoclinale alternante de argile, marne, gresii, conglomerate și calcare. Nivelele mai dure de roci sunt marcate în relief de *cueste*. Prezența frecventă a orizonturilor argiloase conferă terenurilor în pantă o pronunțată instabilitate, ce se manifestă prin dese alunecări, mai ales pe versantul drept al văii Sucevei.

Orașul se desfășoară între suprafața structurală relativ netedă a Podișului Sucevei, în vest, flancată în sud-est de prezența unor petice de terasă (20-25 m) și lunca cursului mijlociu al râului Suceava. Altitudinea absolută variază între 320-345 m. Intravilanul orașului se întinde, cu precădere, pe partea dreaptă a râului Suceava, pe un relief de dealuri ușor ondulate, între Pârâul Șcheia și Pârâul Cetății (Târgului), afluenți ai Sucevei. Aici s-a constituit nucleul istoric al orașului, străjuit de Dealul Cetății (351 m), punct strategic marcat spre est, pe un promontoriu, de Cetatea de Scaun. Un cartier mai nou al orașului s-a dezvoltat și spre nord-est de râul Suceava. Dealurile din jurul orașului depășesc cu puțin altitudinea spațiului intravilan: Dealul Turcului, la sud de oraș (407 m), Dealul Crucii, la vest (427) m, și Dealul Dumbrăvii, la nord (425 m).

Teritoriul orașului se înscrie în aria climei temperat continentale din estul țării și corespunde subetajului dealurilor și podișurilor joase, cu pregnante influențe baltice. Radiația medie globală este de 114 kcal/cm², durata medie a strălucirii Soarelui este de 1950 ore/an iar nebulozitatea medie este cifrată la 6,0

zecimi. Temperatura medie anuală se ridică la 8,0°C, media lunii ianuarie este de - 4,1°C, iar cea a lunii iulie de 18,2°C. Temperatura maximă înregistrată a fost de 38,8°C, iar cea minimă a fost de - 30,6°C. Durata medie a intervalului fără îngheț este de 160 de zile. Vânturile mai frecvente bat din direcția nord-vest. Precipitațiile medii anuale sunt de 540 mm, dintre care 380 mm în semestrul cald și 160 mm în semestrul rece.

Râul Suceava, pe al cărui curs mijlociu se află orașul, are debit multianual de 16m³/sec., cu mari fluctuații între sezoanele de primăvară-vară, cu debite maxime ce pot produce inundații în lunca râului, și cele de toamnă-iarnă, cu debite minime.

Centrul istoric al orașului Suceava se găsește la marginea de est a unei zone ale cărei soluri sunt constituite de cernoziomuri argiloase, cu o fertilitate medie, în lunca râului Suceava se întâlnesc soluri aluvionare iar spre nord-est de râu există soluri cenușii și soluri brune podzolite. În ceea ce privește vegetația naturală, teritoriul orașului se încadrează în etajul pădurilor de gorun. La vest de oraș, ca urmare a unei intense despăduriri, predomină terenurile agricole; înspre est, pădurile de stejar și de gorun sunt în pâlcuri, iar pajiștile intercalate sunt stepizate. Fauna acestui etaj de vegetație cuprinde numeroase specii, precum mistrețul, căpriorul, lupul, vulpea, dihorul, veverița ș.a. Unele specii cu valoare cinegetică existente în zonă - precum bourul - au dispărut în decursul timpului.

Așadar, așezat într-o poziție strategică, orașul Suceava a beneficiat în istoria sa multiseculară și de condiții naturale deosebit de favorabile.

3.2. ELEMENTE GENERALE DE ISTORIE A ORAȘULUI

Condițiile naturale (forme de relief, rețea hidrografică, calitatea și fertilitatea solului, clima etc.) de care a beneficiat microzona în care s-a format orașul medieval Suceava au fost într-atât de favorabile traiului unor colectivități umane statornice, încât se poate aprecia că, pe o suprafață de cea 100 km², se înregistrează o aproape neîntreruptă continuitate de viață, începând din paleoliticul mijlociu și până astăzi.

Fără să lipsească de pe chiar teritoriul viitorului oraș medieval, descoperirile arheologice aparținând paleoliticului mijlociu și celui superior s-au dovedit suficient de bogate, mai ales în zona din imediata apropiere a vetrei viitorului oraș, cele mai semnificative descoperiri făcându-se în localitățile Udești, Lisaura și Verești.

O situație similară, dar încă mai bogată în semnificații istorice, se înregistrează și în ceea ce privește epoca neolitică și perioada de trecere la epoca bronzului, mai ales această din urmă perioadă fiind ilustrată de descoperiri care

atestă intrarea microzonei geografice a Sucevei într-un circuit și cadru cultural foarte amplu. Astfel, dacă descoperirile neolitice făcute la Mihoveni și Verești (ambele localități fiind situate în imediata apropiere a Sucevei), aparținând culturii ceramicii lineare sunt mai puțin semnificative, în schimb, cultura Precucuteni și, mai ales, locuirea cucuteniană târzie (etapa B1) sunt incomparabil mai bine reprezentate. Cât privește perioada de trecere la epoca bronzului, cele mai consistente și semnificative descoperiri s-au făcut chiar pe teritoriul orașului (zona spitalului județean); mormintele în *ciste* de piatră, aparținând culturii amforelor globulare, ilustrează legăturile microzonei Sucevei cu arii culturale ce se întind până în zona Nistrului Superior. În sfârșit, tot pe teritoriul orașului (chiar în perimetrul Curții domnești), descoperirea unui valoros tezaur constituit din mărgelile de chihlimbar și de os, din brățări și pandantive de bronz - tezaur aparținând culturii Noua (de la sfârșitul epocii bronzului) - prezintă un interes special pentru cunoașterea succesiunii comunităților umane preistorice din zonă.

Mai puțin consistente, descoperirile aparținând primei epoci a fierului par să sugereze o oarecare deplasare a comunităților umane în zone oarecum periferice, aceste comunități revenind însă pe aceleași locuri, cu începere din secolele III-II î. Hr.

Odată cu primele secole ale erei noastre, apar, atât pe teritoriul orașului, cât și în jurul acestuia, urme consistente de locuire, locul principal fiind ocupat de necropola dacică de incinerare, necropolă anterioară pătrunderii sarmaților pe teritoriul Moldovei și datând din sec. II-III d. Hr. (necropola s-a descoperit în cartierul „Ana Ipătescu” al orașului actual). Parțial contemporană cu această necropolă de incinerare este o întinsă așezare - descoperită la Siliștea Șcheii -, tot dacică, datând de la sfârșitul secolului al II-lea și din secolul al III-lea d. Hr., așezare care ilustrează, prin foarte numeroase descoperiri (mai ales ceramice), o puternică influență provincial romană asupra populației dacice extracarpătice.

Începând cu secolul al III-lea d. Hr., descoperirile arheologice, făcute atât pe teritoriul orașului, cât și în împrejurimile lui nemijlocite, capătă o semnificație istorică particulară, datorită faptului că succesiunea lor cronologică, practic neîntreruptă, scoate în evidență continuitatea de locuire a populației autohtone, pe un teritoriu în centrul căruia se va forma, ulterior, unul dintre cele mai importante centre urbane de la răsărit de Carpați. Într-adevăr, cronologic vorbind, descoperirile din secolele II-III sunt urmate de altele, numeroase, datate în secolele IV-V, VI-VIII, sau de la sfârșitul mileniului I și începutul celui următor.

Necropola din secolele IV-V descoperită în marginea Sucevei (spre comuna Moara) este numai începutul acestei succesiuni. Ea este urmată de

așezări, datând din secolele VI-IX, situate pe teritoriul orașului actual (punctele Șipot, Drumul național și Curtea domnească) - așezări care ilustrează procesul asimilării slavilor de către populația locală romanică -, pentru ca, în final, descoperirea unei necropole de înhumăție din secolele XI-XII, descoperire făcută spre Vornicenii Mari, să facă certă apartenența ei la o populație românească locală, populație creștină, sedentară și care practica agricultura.

Dacă până în secolul al XIII-lea se poate vorbi numai în sens microzonal de o continuitate de locuire, odată cu secolul amintit datele problemei se schimbă radical. Descoperirile arheologice aparținând secolului al XIII-lea, inclusiv numismatice, făcute chiar pe teritoriul actualului oraș, încep să ateste prezența statornică a unei populații românești, resturile materiale aparținând acestora concentrându-se, precumpănitor, în zona de nord-est a orașului actual (sectorul Șipot), dar repartiția lor topografică nu a permis, încă, delimitarea unei suprafețe care să poată fi considerată ca reprezentând vatra mai intens locuită a așezării.

Ceea ce ține însă de domeniul certitudinilor este faptul că, la sfârșitul secolului al XIII-lea - dacă nu, mai curând, la începutul secolului al XIV-lea - se produce o anumită structurare topografică a așezării de la Suceava, structurare care vine să confirme tocmai realitatea semnalată mai înainte, și anume concentrarea locuirii în zona de nord-est a actualului oraș, zonă care va constitui, ulterior, vatra cea mai veche și mai intens locuită a orașului medieval. Pe măsură ce locuirea devine mai densă în zona precizată, așezarea de la Suceava își pierde caracterul de așezare „deschisă” (și, cu certitudine, rurală), ea căpătând o întăritură de tip „palisadă”, căreia i se alătură un șanț de apărare aferent, traseul acestei fortificații fiind identificat prin săpături arheologice.

Suceava primelor decenii ale secolului al XIV-lea începe să ridice însă probleme de ordin istoric ce depășesc limitele unei discuții referitoare la evoluția, *stricto sensu*, a așezării, privită ca atare. Chiar dacă, până în momentul de față, documentarea nu poate fi socotită pe deplin satisfăcătoare, există suficiente argumente în favoarea considerării *Sucevei fortificate* ca reprezentând reședința principală a unei autorități politice locale, care se încadrează în categoria structurilor politice de tip cnezat/voievodat, structuri atestate, cu certitudine, atât în spațiul dintre Carpații Meridionali și Dunăre, cât și în teritoriul est-carpatic.

Penuria izvoarelor scrise, ca și faptul că în primele două decenii de după constituirea statului medieval Moldova principalele centre politice ale noului stat s-au succedat de la Baia la Șiret, lasă Suceava într-un con de umbră, din care nu va ieși decât după 1380, când, într-un moment încă neprecizat, voievodul Petru I Mușatinul (1375-1391) mută - din rațiuni complexe - reședința principală

a Moldovei de la Șiret la Suceava, realitate devenită certă abia în anii 1387-1388. Din acel moment, Suceava va deține supremația politică, militară, administrativă și, nu în ultimul rând, religioasă între orașele Moldovei până în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, când voievozii țării vor începe să manifeste preferințe tot mai accentuate pentru orașul Iași, care va deveni, de altfel, capitala Moldovei, începând cu mijlocul secolului al XVII-lea.

Într-un timp foarte scurt după ce a devenit reședința principală a voievozilor Moldovei (și, în orice caz, înainte de anul 1400), Suceava începe să se bucure de atenția specială a domniei, însuși voievodul Petru I Mușatinul luând inițiativa construirii în oraș a unei Curți domnești și a unei puternice cetăți de piatră (Cetatea Șcheia), situată la vest de oraș și amplasată pe un pînten înalt, cu pante abrupte, care îi asigura o poziție strategică remarcabilă.

Procesul consolidării structurilor urbane (în sensul cel mai complex al cuvîntului) ale Sucevei va continua și, cel puțin, în cursul primelor două decenii ale secolului al XV-lea, la aceasta contribuind, nu în chip neglijabil, unele măsuri de ordin economic adoptate în favoarea orașului de voievodul Alexandru cel Bun (1400-1432). Devenit unul dintre cele mai importante centre economice ale țării, orașul Suceava va cunoaște, tocmai în perioada amintită, începutul unei structurări interne (care va sta la baza întregii evoluții ulterioare a așezării), ușor de remarcat.

Manifestată pe multiple planuri și provocată de factori diverși, structurarea internă a Sucevei va fi expresia, în primul rând, a creșterii potențialului economic al orașului, producția meșteșugărească, în continuă creștere cantitativă (însoțită de o diversificare pe care arheologia o demonstrează foarte convingător), impunând adoptarea unei măsuri (întîlnită în marea majoritate a orașelor medievale europene) care îi viza, în mod special, pe meșteșugari și atelierele lor: apariția unui veritabil „cartier al meșteșugarilor”, rezervat, în principal, acelor ateliere în care utilizarea focului era permanentă (olari, fierari, producători de obiecte de podoabă - a căror activitate presupunea topirea metalului în creuzete de lut - etc.). În context, constituirea acestui cartier al meșteșugarilor reprezintă una din căile cele mai sugestive de urmărire a procesului de extindere teritorială a orașului, amplasarea unităților de producție la o oarecare distanță de vatra mai intens locuită a orașului (pe laturile de vest și sud ale acestuia) fiind o măsură elementară pentru diminuarea riscului producerii de incendii, măsură cu atât mai necesară cu cât construcțiile de locuit erau amenajate exclusiv din lemn.

În al doilea rând, este de remarcat faptul că, în aceeași perioadă, devine certă alcătuirea tramei stradale a Sucevei, drumurile comerciale, atât internaționale (poate chiar mai ales acestea), cât și cele de importanță internă, contribuind, decisiv, la trasarea acestei trame stradale, la începutul secolului al

XV-lea. În explicarea rețelei stradale a Sucevei nu este suficientă însă influența factorului comercial, acestea trebuind să i se adauge o alta, nu mai puțin importantă: trama stradală a Sucevei (care va rămâne, în esență, aceeași în tot cursul istoriei medievale a orașului) s-a constituit în funcție și de poziția ocupată de Curtea domnească din oraș, care cunoaște - începând tocmai din primii ani ai domniei lui Alexandru cel Bun - o remarcabilă înflorire și o dezvoltare planimetrică puse în evidență tot de cercetările arheologice.

În sfârșit, un ultim element, care trebuie avut în vedere în explicarea direcționării unora din principalele străzi ale orașului, este ridicarea noii cetăți construite - în exteriorul orașului și la nord-est de acesta - din inițiativa primului voievod Mușatin al Moldovei (Petru I), dar a cărei alcătuire finală aparține, după toate probabilitățile, aceluiași voievod Alexandru cel Bun.

Pentru evoluția ulterioară a orașului, Curtea domnească din Suceava va reprezenta un factor de căpetenie. Constituind, incontestabil, cea mai importantă construcție aulică din Suceava, Curtea domnească începe - imediat după cea 1410 - să reprezinte elementul esențial polarizator în procesul modelării Sucevei după criterii sociale, proces care se va încheia (așa cum au demonstrat-o tot cercetările arheologice) abia spre mijlocul și în a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Într-adevăr, începând cu al doilea deceniu al secolului al XV-lea, în imediata apropiere a Curții domnești apar primele locuințe de un tip evoluat cunoscute în Suceava, acestea deosebindu-se de casele simplilor orașeni prin așezarea lor pe beciuri încăpătoare și, mai ales, prin faptul că erau constituite din mai multe încăperi (cel puțin două) și, nu în ultimul rând, prin inventar.

Prin simpla lor situare în imediata apropiere a Curții domnești, aceste locuințe nu puteau aparține decât unora dintre apropiații și sfetnicii domnului, o atare situație înregistrându-se, în egală măsură, în timpul domniei lui Ștefan cel Mare (1457-1504), cel puțin până după anul 1476.

A doua jumătate a secolului al XV-lea a reprezentat, pentru Suceava, o perioadă a marilor încercări. Prima - și cea mai devastatoare pentru oraș - a fost incendierea Sucevei de către oștirea cu care Mehmed al II-lea a ajuns în „capitala” Moldovei (după victoria de la Războieni - iulie 1476 - asupra moldovenilor), orașul fiind supus unei distrugerii sistematice, prin foc, în perioada în care cuceritorul Constantinopolului asedia Cetatea de Scaun, făcând eforturi disperate de a-1 înlocui din tronul Moldovei pe voievodul care umilise armata otomană la Vaslui, în ianuarie 1475.

După încheierea campaniei otomane din Moldova, din anul 1476, de pe urma căreia, în Suceava, a rămas un strat de arsură puternică (înregistrat, arheologic, pe aproape întreaga suprafață a orașului), Curtea domnească a devenit centrul unei atenții speciale a domniei. Lucrările efectuate au vizat, nu numai refacerea construcției distruse de incendiu, ci, cu acest prilej, ansamblul

reprezentat de Curtea domnească a cunoscut o considerabilă amplificare planimetrică, devenind, în același timp, un adevărat punct fortificat, în centrul orașului.

Greaua încercare prin care a trecut Suceava în anul 1476 a fost, în a doua jumătate a secolului al XV-lea, doar prima, dar nu și ultima. Ei îi va urma, în anul 1485, un alt episod, la fel de dramatic, în cursul căruia orașul va fi, din nou, incendiat, chiar dacă distrugerile nu par a fi avut amploarea celor anterioare.

În schimb, dacă izvoarele scrise furnizează detalii prețioase despre distrugerile provocate orașului în anii 1476 și 1485, referitor la evenimentele din anul 1497 aceleași izvoare se mulțumesc să-și restrângă atenția numai la gravitatea situației în care s-a aflat Cetatea de Scaun, asediată, timp de trei săptămâni, de oastea polonă, comandată de însuși regele Ioan Albert (în context, credem că este cazul să amintim că, după nereușita asediului la care au supus Cetatea de Scaun, în cursul retragerii lor, polonii au suferit rușinoasa înfrângere din Codrîi Cosminului).

Aprecierile contemporanilor, potrivit cărora Cetatea de Scaun a Sucevei se dovedea inexpugnabilă, au fost, din nou, confirmate în anul 1509. În acest an, o oaste polonă condusă de palatinul Cracoviei, Kameniecki, supune cetatea unui nou asediu, și acesta respins de către apărătorii cetății, ca și cel din anul 1497.

În istoriografia românească, epoca lui Ștefan cel Mare este considerată, pe bună dreptate, nu numai una de mare glorie militară, dar și o perioadă de certă înflorire economică a țării, în ceea ce privește însă Suceava, situația apare oarecum paradoxală. În ciuda multiplelor funcții pe care le îndeplinea orașul, în ciuda unei circulații monetare intense și a înfloririi, fără precedent, a producției meșteșugărești proprii (la care se adaugă numeroase produse de import - prezente, nu numai la Curtea domnească și la Cetatea de Scaun, ci și în locuințele de orașeni cercetate arheologic), orașul pare să se fi resimțit îndelung de pe urma distrugerilor suferite. Într-adevăr, nimic din ceea ce cercetările arheologice au scos la lumină nu trădează o perioadă înfloritoare pe planul construcțiilor de locuit, acestea rămânând la fel de modeste, ca și înainte. Această impresie generală nu este atenuată nici măcar de rarele locuințe orașenești în care inventarul trădează o stare materială mai bună a ocupanților, singura concluzie plauzibilă la care se poate ajunge fiind aceea că pericolele externe iminente au contribuit decisiv la evitarea ridicării unor construcții de locuit mai costisitoare. Iar că interpretarea noastră nu este cu totul eronată o dovedesc descoperirile aparținând secolului al XVI-lea.

În primele trei decenii ale secolului al XVI-lea, mai puțin, dar spre mijlocul și, mai ales, în a doua jumătate a aceluiași secol, Suceava începe să prezinte semnele unui oraș în plină dezvoltare, atât pe plan teritorial, cât și sub raportul calității construcțiilor de locuit. Pe plan teritorial, descoperirile

arheologice fac certă extinderea orașului către vest și sud, numărul complexelor aparținând perioadei amintite fiind suficient de consistent, iar dacă la aceasta se adaugă și amplasarea unor noi edificii de cult, datând din aceeași perioadă, se conturează certitudinea că orașul se dezvoltă anume pe direcțiile amintite: noul sediu al Mitropoliei, ctitorie a voievozilor Bogdan III (1504-1517) și a fiului acestuia, Ștefaniță (1517-1527), și biserica învierea (1551), ctitorie a Doamnei Elena, soția defunctului voievod Petru Rareș, ambele situate pe latura de sud a orașului. Potrivit unor interpretări foarte plauzibile, extinderea teritorială a orașului, spre sud, a presupus și înglobarea uneia din așezările rurale din marginea Sucevei - satul Tătărașii -, proces sugerat de un act din 1528, martie 21. Într-adevăr, este de reținut faptul că mențiunea, care se face în acest act, despre „Ulița nouă” din oraș, situată tocmai în zona amintită, nu face decât să confirme extinderea Sucevei spre sud.

Perioada de liniște relativă, care a urmat domniei lui Ștefan cel Mare și s-a prelungit până în anul 1538 - când Suceava a devenit ținta atacului condus de Soliman Magnificul -, nu a întârziat să își producă efectele în „capitala” țării, aceste efecte putând fi judecate pe mai multe planuri. Astfel, în absența unor pericole externe iminente, construcțiile de locuit devin mai complexe și (păstrând proporțiile) mai „luxoase”, ceea ce se materializează prin creșterea numărului locuințelor compuse din mai multe încăperi (minimum două, spațioase), amenajarea locuințelor pe beciuri încăpătoare și, nu în ultimul rând, înzestrarea încăperilor cu sobe de cahle.

În perioada menționată se înregistrează, însă, și un element nou în domeniul construcțiilor civile, într-adevăr, în ciuda faptului că arhitectura civilă în lemn continuă să ocupe locul principal în oraș, spre mijlocul secolului al XVI-lea încep să apară construcții de piatră și de cărămidă, dar este sigur că toate aceste construcții aparțineau numai unor elemente sociale înstărite din oraș, și în primul rând negustorilor. Faptul, ca atare, nu este, poate, suficient de semnificativ. În schimb, dacă adăugăm la aceasta și observația că, chiar dacă locuințele propriu-zise au dispărut (în urma demolărilor masive petrecute în oraș după secolul al XVI-lea, și a nivelărilor succesive, care au creat straturi groase, rezultate din resturile unor astfel de construcții demolate), este sigur faptul că, spre mijlocul secolului al XVI-lea, numărul beciurilor lucrate din piatră sau (mai rar) din cărămidă este în continuă creștere, concomitent cu creșterea considerabilă a capacităților de înmagazinare ale acestor beciuri.

După cum se știe (și se acceptă, în general), activitățile comerciale au prevalat în Suceava, în raport cu cele producătoare de mărfuri, situație care nu este specifică numai secolului al XVI-lea, dar devine mai lesne de remarcat începând anume cu acest secol. Chiar dacă își pierduse vechea importanță pe care o avea - ca punct obligatoriu de trecere - în comerțul internațional de

tranzit, desfășurat pe drumul de importanță europeană care parcurgea Moldova de la nord spre orașele-cetăți Chilia și Cetatea Albă, Suceava se menține la cote ridicate, caracterul preponderent comercial al orașului continuând să se păstreze, în aceste condiții, nu trebuie să surprindă faptul că, tot în secolul al XVI-lea - mai ales spre mijlocul și în a doua jumătate a acestuia - ca urmare a creșterii potențialului economic al Sucevei, apar premisele constituirii unui veritabil cartier comercial în cadrul orașului, iar faptul că acesta se formează, treptat, în imediata apropiere a Curții domnești nu are nimeni surprinzător în el. Într-adevăr, cel puțin cercetările arheologice de până acum au evidențiat o densitate remarcabilă a beciurilor, în care marii negustori ai Sucevei își depozitau mărfurile, realitate nesemnălată anterior mijlocului secolului al XVI-lea.

Situația aceasta, dacă va fi confirmată de cercetări viitoare, pare să aibă în ea ceva paradoxal, deoarece, cronologic vorbind, ea se petrece exact în momentul în care începe „pendularea” domniei între Suceava și Iași, în realitate nefiind, însă, vorba de un paradox.

Potrivit informațiilor oferite de izvoarele scrise, precum și datelor furnizate de cercetările arheologice, Suceava cunoaște, în a doua jumătate a secolului al XVI-lea și în secolul următor o creștere evidentă a potențialului ei economic și, ceea ce ni se pare încă mai important, în aceeași perioadă se produce manifestarea plină a asociațiilor profesionale (breslele), în mod surprinzător, volumul producției meșteșugărești nu pare să țină pasul cu dezvoltarea activităților comerciale, în acest din urmă sens părădind că orașul devine un imens depozit de mărfuri, destinate atât comerțului intern, cât și celui internațional, în cadrul căruia Suceava pare să devină un important centru de tranzit.

Zona din imediata apropiere a Curții domnești, rezervată, până în acel moment, mai curând protipendadei politice a țării, începe să constituie un veritabil loc de atracție pentru marea negustorie locală, în acest sens pledând împânzirea unei suprafețe întinse, situată la nord și vest de Curtea domnească, cu beciuri de piatră (mai rar de cărămidă) cu o capacitate de depozitare foarte mare, care, cel puțin în două cazuri (construcții situate la vest de Curtea domnească și la sud de biserica Sfântul Dumitru) depășeau un volum de 1 000 m³. În același timp, izvoare scrise referitoare la aceeași perioadă atestă existența unor locuri de „târg” cu profil specializat, și ele situate nu departe de Curtea domnească, excepție făcând, bineînțeles, „târgul de vite”, aflat la ieșirea din oraș, spre Fălticeni-Baia.

O serie de inițiative voievodale, care vizau tocmai zona din preajma Curții domnești, pare să fi reprezentat începutul procesului de punere în valoare a unui adevărat centru al orașului, centru în alcătuirea căruia reședința privată a domniei reprezenta punctul central, în acest sens, este de remarcat inițiativa lui

Petru Rareș (1527-1538; 1541-1546) de a pune să se ridice o biserică impunătoare (biserica cu hramul Sfântul Dumitru), situată chiar „peste drum” de Curtea domnească, adică într-o zonă în care, până la acea dată (1534-1535), nu existase nici o ctitorie domnească. Peste numai cea două decenii, voievodul cultivat care a fost Alexandru Lăpușneanu (1552-1561; 1564-1568) pune să se ridice, în imediata apropiere a aceleiași biserici, o adevărată *campanilla* de tip occidental (1560-1561). Prin aceste două construcții, piața din fața Curții domnești a căpătat un aspect impunător, în aceste condiții, conturarea unui spațiu liber, neocupat de construcții, cu o lățime de minimum 50 m, chiar în fața Curții domnești, este definitivată de ridicarea unor construcții aparținând câtorva negustori bogați ai orașului. Acestea din urmă reprezentau latura de nord a pieței astfel create. Conturată de Curtea domnească, pe latura de sud, de biserica Sfântul Dumitru și turnul lui Alexandru Lăpușneanu, pe cea de vest, de casele negustorești (sub care se aflau beciuri de mari dimensiuni) pe cea de nord, piața din fața Curții domnești avea latura de est liberă, datorită existenței aici a unei întinse grădini aferente reședinței private a domniei.

Spre deosebire de perioadele anterioare, secolele al XVI-lea și al XVII-lea cunosc desfășurarea, în paralel, a unei vii activități de ctitorire a unor lăcașuri de cult, activitate patronată atât de domnie, de membri ai familiilor domnești, cât și de negustorie și boierime locală, într-adevăr, cu un deceniu înainte de ridicarea Turnului Lăpușneanu, Elena Doamna, soția fostului voievod Petru Rareș, ctitoria biserica învierea (construcție de piatră, ridicată pe locul unor biserici, anterioare, de lemn), iar spre finele secolului al XVI-lea, sau la începutul celui următor, spre sud-vest de Curtea domnească, se ridica o remarcabilă construcție de piatră, cunoscută, astăzi, sub numele de Hanul domnesc.

Dacă în cursul secolului al XVI-lea atenția ctitorilor pare să se fi rezumat la o zonă din preajma Curții domnești, începând cu secolul următor se manifestă, clar, tendința extinderii orașului spre vest și spre sud. Prima manifestare a acestei tendințe poate fi considerată ctitoria boierului Nicoară Prăjescu, biserică refăcută de acesta în anul 1611 (presupunerea că această biserică s-ar fi ridicat pe locul uneia mai vechi negăsindu-și confirmarea în rezultatele cercetărilor arheologice).

În ciuda faptului că, încă de la mijlocul secolului al XVI-lea, Suceava a început să împartă cu Iașii calitatea de reședință principală a domniei - înregistrându-se o alternanță a prezenței voievozilor Moldovei în cele două mari orașe ale țării -, la finele secolului al XVI-lea și la începutul celui următor Suceava era considerată, în continuare, „capitala” țării. Ilustrativă, în acest sens, ne apare chiar situația de la cumpăna celor două veacuri (XVI-XVII), când Mihai Viteazul s-a considerat domn al Moldovei din momentul în care a pus

stăpânire pe Suceava și pe Cetatea de Scaun de aici, deși actul prin care se proclamă domn al celor trei țări românești - Țara Românească, Transilvania și Moldova - este emis în Iași.

Indiferent de motivele care au contribuit la prelungirea situației amintite (cele politice pârând, totuși, să precumpănească), nici măcar în cursul domniei lui Vasile Lupu (1634-1653) nu se poate vorbi despre o abandonare a Sucevei în favoarea Iașilor, și aceasta în ciuda faptului că din relatările călătorilor străini, care parcurgeau Moldova sau veneau special la voievod în calitate de emisari, reiese că, spre mijlocul secolului al XVII-lea, orașul Iași începuse să fie considerat drept veritabila capitală a Moldovei.

Atenția de care s-a bucurat Suceava în timpul domniei lui Vasile Lupu a fost remarcabilă, sub toate aspectele, într-adevăr, lucrările de amploare efectuate, atât la Curtea domnească din oraș, cât și la Cetatea de Scaun, trădează interesul domnului pentru Suceava, ambele complexe fiind supuse unor lucrări care au vizat, în egală măsură, restaurarea, creșterea gradului de confort și, chiar dacă numai pentru scurtă vreme, readucerea Cetății de Scaun la statutul de fortificație principală a Moldovei, în plus, în imediata apropiere a Curții domnești (de fapt, în grădinile acesteia), voievodul pune să se reconstruiască o biserică, de mici proporții, dar de o remarcabilă frumusețe, cu hramul Sfântului Ioan Botezătorul (cunoscută, astăzi, mai curând sub numele de Biserica Domnițelor, lăcașul de cult fiind legat de numele celor două fiice ale voievodului - Ruxandra și Măria).

În ceea ce privește orașul, există suficiente motive să se aprecieze că, începând cu a doua jumătate a secolului al XVII-lea, se înregistrează, în paralel, două procese la fel de importante, și anume: pe de-o parte, extinderea teritorială a Sucevei, cu mult în afara spațiului care intrase, cândva, în limitele așezării apărute de fortificațiile epocii lui Ștefan cel Mare, este o certitudine, direcția de dezvoltare a orașului fiind precumpănitor spre vest-sud-vest; pe de altă parte, în spațiul mai mult sau mai puțin central al orașului, se înregistrează o evidentă creștere a densității locuirii, această ultimă realitate având însă urmări negative, nu lipsite de importanță: creșterea numărului construcțiilor de piatră și cărămidă, cele mai multe din acestea fiind ridicate pe beciuri, a afectat nivelurile de locuire anterioare, răzuirea și nivelarea terenului, pe suprafețe destul de întinse, provocând distrugerea construcțiilor anterioare, în plus, odată cu abandonarea Sucevei (care, de data aceasta, va fi definitivă) de către domnie, Curtea domnească încetează să mai reprezinte principalul edificiu al orașului - în funcție de care, până la un moment dat, se structurase întreaga zonă centrală a acestuia -, casele orașenilor, prăvăliile și beciurile apropiindu-se tot mai mult de fosta reședință domnească din oraș. De altfel, judecând după relatările, chiar și succinte, rămase de la diferiți călători străini - care treceau, din ce în ce mai rar,

prin Suceava -, nu numai Curtea domnească și Cetatea de Scaun sunt prezentate ca fiind într-un continuu proces de degradare, dar chiar despre oraș se vorbește, în termeni care nu lasă loc îndoielilor, că își pierdea, tot mai accentuat, din vechea sa importanță, el devenind, practic, un centru urban de valoare cu totul secundară, în fond, nu era vorba despre un fenomen inedit, ceea ce s-a întâmplat cu Suceava, la sfârșitul secolului al XVII-lea și în secolul al XVIII-lea, nefiind decât o repetare a procesului înregistrat în toate fostele reședințe principale ale domniei (Baia și Șiret): din momentul în care un alt oraș le-a luat locul, acestea au cunoscut un proces de decădere reală, pe toate planurile.

Suceava perioadei menționate devine, într-adevăr, o umbră palidă a orașului din secolele anterioare, la aceasta contribuind, într-o măsură importantă, lipsirea orașului chiar și de rolul său militar anterior. Distrugerea Cetății de Scaun a Sucevei de către obedientul domn Dumitrașcu Cantacuzino (1675), care, punând în aplicare ordinele primite de la Poartă, nu s-a mulțumit numai cu incendierea cetății, ci a încercat chiar aruncarea în aer a zidurilor acesteia (urmele acestei încercări - doar parțial încununate de succes - fiind, încă, vizibile astăzi), a pus capăt unei istorii de peste trei veacuri a acestei, cândva, falnice expresii a gloriei militare a Moldovei. Inițiativa voievodului amintit nu făcea însă decât să desăvârșească un proces (care se desfășurase lent) de degradare a orașului, ceea ce a însemnat, practic, trecerea Sucevei în rândurile orașelor de importanță secundară ale Moldovei. Tocmai de aceea, se poate spune că anul 1675 a reprezentat, pentru istoria Sucevei, încheierea unui ciclu istoric.

Structura internă a Sucevei în cursul secolului al XVIII-lea este foarte greu de identificat numai pe temeiul datelor oferite de cercetările arheologice și tocmai de aceea ea poate fi clarificată în mod satisfăcător numai începând din momentul în care cercetarea se poate întemeia pe date oferite de planurile austriece, întocmite după 1775, când Suceava intră în granițele teritoriului cedat Imperiului Habsburgic de către Imperiul Otoman, după pacea de la Kuciuk-Kainargi. În linii mari, nu se poate vorbi despre o extindere a teritoriului orașului, în decursul secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea, planurile austriece (inclusiv cele din secolul al XIX-lea) părând să sugereze (prin confruntarea lor cu izvoare scrise anterioare și cu rezultatele săpăturilor arheologice) două realități semnificative, și anume: pe de-o parte, trama stradală a Sucevei secolelor anterioare a continuat să se păstreze fără modificări esențiale; pe de altă parte, transformarea Sucevei într-un oraș eminent comercial a determinat o concentrare accentuată a activităților de profil într-un spațiu care a redefinit centrul orașului, fără să se țină însă seama de poziția ocupată anterior de Curtea domnească, fostul drum comercial internațional care traversa Suceava de la nord la sud devenind principala arteră a tramei stradale de la finele secolului al XVIII-lea și din secolul următor.

Una dintre problemele cele mai importante pe care le ridică studierea rolului și evoluției structurii interne ale orașului Suceava în perioada care a urmat instaurării stăpânirii austriece asupra zonei de nord a Moldovei este aceea a stabilirii măsurii în care noua sa funcție de oraș comercial (însuși dreptul de a ține un târg anual subliniind preponderența acestuia), care, chiar dacă era înzestrat cu o magistratură proprie, nu reprezenta și un centru administrativ, a influențat o redistribuire a zonei centrale a fostei capitale a Moldovei.

În absența unor documente cartografice foarte concludente, datând din perioada imediat următoare anului 1775, singura hartă a orașului (până de curând inedită), care datează însă abia de la mijlocul secolului al XIX-lea (1856), devine concludentă numai prin confruntarea ei cu datele oferite de săpăturile arheologice, în lumina acestor date, este posibil să se constate că, într-adevăr, funcția preponderent comercială a Sucevei secolului al XIX-lea se materializează prin creșterea considerabilă a densității construcțiilor anume în imediata apropiere a fostei Curți domnești, ceea ce dovedește că vechiul centru comercial al orașului din secolele XVI-XVIII își păstrează, în continuare, profilul economic. Dacă la aceasta adăugăm că fosta axă rutieră principală a orașului medieval (numită Ulița Mare) - care nu era altceva decât drumul comercial de interes internațional, venind dinspre Polonia și conducând, spre sud, la Baia - înregistrează, în continuare, o densitate de construcții neegalată în alte zone ale orașului, nu facem decât să evidențiem tendința firească de concentrare a activităților comerciale în același perimetru, în linii mari, în care se conturase cu cel puțin două secole în urmă.

Curând însă, după începutul secolului al XIX-lea, Suceava începe să joace și rolul unui centru administrativ, exercitându-și autoritatea asupra unui număr de cea 130 de sate, orașul beneficiind, concomitent, de un regulament de sistematizare. Cu toate acestea, instituțiile cu caracter administrativ, sanitar (spitalul orașului) și chiar cu profil militar nu vor beneficia decât cu mare întârziere de clădiri proprii, ele fiind instalate în clădiri vechi și nu într-un totu satisfăcătoare. Abia târziu, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Suceava va începe să fie înzestrată cu construcții destinate unor instituții publice (în principal administrative și de învățământ), concentrate tot în zona centrală a orașului și purtând amprenta stilului arhitecturii austriece. Prin aceste inițiative, autoritățile căutau să imprime Sucevei nota care va deveni, treptat, caracteristică și celorlalte așezări mai importante din Bucovina (Cernăuți, Rădăuți ș. a.).

Definirea evoluției urbanistice a Sucevei secolului al XIX-lea, ca și explicarea „modernizării” arhitecturii orașului ar avea de suferit dacă nu s-ar ține seama de două realități, care încep să se impună în Suceava aflată sub stăpânire austriacă, și anume:

a) infuzia masivă de elemente etnice alogene (germani, armeni și, mai ales, evrei), procesul respectiv făcând parte dintr-un plan aplicat statornic de autoritățile austriece în întreg teritoriul din nordul Moldovei (uneori, inclusiv în lumea satelor) și

b) consecințele dezastruoase ale marelui incendiu din anul 1854.

Analiza situației din Suceava mijlocului și celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea nu poate face abstracție de realitățile locale anterioare anului 1775. Oraș în care arhitectura civilă era dominată într-un procent covârșitor de construcții de lemn (chiar dacă, uneori, acestea erau ridicate pe beciuri de piatră, arheologia aducând completări esențiale informațiilor scrise referitoare la această realitate), Suceava secolului al XIX-lea prezenta prea puține elemente de asemănare cu centrele orășenești din Austria, în care arhitectura în piatră ocupa poziții dominante. Poate tocmai de aceea se și afirma necesitatea ca „Suceava să fie în rândul celorlalte orașe din monarhie”, apreciere care nu poate fi înțeleasă decât în sensul că arhitectura civilă de lemn trebuia înlocuită, degrabă, cu cea de piatră, comună noilor stăpâni ai Bucovinei.

„Modernizarea” urbanistică a Sucevei (atât de dorită de noile autorități) a avut totuși un caracter destul de limitat, la aceasta contribuind, în primul rând, trama stradală preexistentă și, poate în egală măsură, dispunerea construcțiilor vechi în raport cu „lotizarea” suprafețelor construite anterioare, factori care au impus, în ultimă instanță, limitarea amintitei „modernizări” la simple operațiuni de înfrumusețare a fațadelor și de sporire a înălțimii clădirilor. Chiar și așa însă, cele mai multe edificii (publice și private) ridicate după incendiul din 1854 au constatat numai din parter și un singur etaj, acordându-se o atenție specială fațadelor, mai ales în cazul construcțiilor aliniate la principalele artere de circulație din oraș.

Totuși, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, s-a produs consolidarea caracterului precumpănitor negustoresc al zonei centrale a orașului, ceea ce, de fapt, nu reprezenta decât o continuare, în timp și spațiu, a unor structuri mai vechi, cu singura deosebire că, din punct de vedere etnic, elementele alogene vor deține primatul în aceste zone, localnicii neputând rezista concurenței noilor veniți.

În teritoriul cedat de Turcia Austriei, în anul 1775, Suceava se situa, ca importanță, pe locul secund, orașul Cernăuți fiind considerat mai important decât vechea capitală a Moldovei. Chiar și cu acest statut de oraș cu rol secundar, Suceava se consolidează pe plan economic, lipsa unor unități proprii de producție industrială dovedindu-se decisivă în predominarea funcției comerciale a orașului. Drept urmare, în structurarea peisajului economic al orașului, locul cel mai important îl ocupă criteriul specializării principalelor piețe ale Sucevei, în funcție de activitățile preponderente (dacă nu chiar

exclusive) care se desfășoară în cuprinsul lor (piața de faină și păsări, piața de legume, piața olarilor etc.).

Vizitată de un număr în continuă creștere de participanți la viața comercială a orașului, Suceava începe să resimtă nevoia construirii unor localuri cu profil adecvat solicitărilor mereu mai frecvente, cârciumile și, nu în ultimul rând, hotelurile și hanurile cunoscând o rapidă proliferare, toate acestea concentrându-se, în principal, în zona centrală a orașului și în imediata apropiere a piețelor specializate (de remarcat, în mod special, trei dintre stabilimentele cu existență de lungă durată, acestea fiind Hanul Langer, Hotelul Bucovina și Hotelul Moldavia). Chiar dacă apariția acestor stabilimente cu destinație hotelieră nu reprezenta o noutate absolută în oraș - ea având un precedent în existența, cu mult anterioară și cert atestată documentar, a „fundacului polonez” și a Hanului domnesc -, nu este mai puțin adevărat că Suceava secolului al XIX-lea exprimă intrarea sa într-un circuit economic și, mai ales, urbanistic de pe urma căruia poziția orașului se consolidează, rosturilor sale administrative adăugându-li-se și cele economice.

*

Pe parcursul unei perioade de peste trei decenii, care a urmat revenirii Moldovei de Nord la statutul său normal de parte componentă a teritoriului României (1918-1940, 1941-1944), Suceava nu și-a modificat esențial nici profilul economic, nici structura urbanistică, orașul fiind foarte puțin afectat chiar de evenimentele tragice ale celui de-al doilea război mondial. Situația orașului nu a fost influențată nici măcar de creșterea rolului său administrativ și politic, vreme de cel puțin un deceniu după 1945 principalele activități desfășurându-se în vechile localuri ale prefecturii, primăriei și tribunalului, datând de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX. Mai mult, chiar principalele piețe ale orașului și-au continuat activitatea în vechile lor perimetre, ceea ce a făcut ca Suceava anilor '50 să fie puternic impregnată de spiritul și nota care se conturaseră în cursul secolului al XIX-lea.

Adevărata tragedie a orașului a început abia după anul 1950. În numele unei politici (juste în esență, dar dezastruos materializată) de aliniere a orașului la standardele considerate obligatorii pentru centrele cu rol administrativ și politic important, Suceava este supusă unei campanii furibunde de distrugere a vechiului său centru istoric.

Dacă modernizarea Sucevei s-ar fi orientat către cartierele periferice ale orașului (cu o locuire mai puțin densă și slab dotate cu construcții de valoare arhitecturală deosebită), efectele malefice ale modernizării „socialiste” a fostei capitale a Moldovei s-ar fi făcut incomparabil mai puțin resimțite. Acestei abordări i-a fost preferată, însă, distrugerea sistematică a tot ceea ce se mai

păstra, valoros, din arhitectura orașului vechi. Astfel, unul din cele mai cunoscute edificii ale orașului - Hanul Langer - a dispărut fără urmă, considerându-se că restaurarea lui (cerută insistent de toți specialiștii) ar fi fost prea costisitoare, tot așa cum o bună parte din Strada Armenească - o adevărată bijuterie a vechii Suceve - a fost sacrificată, fără nici o noimă, în plus, chiar dacă, în linii mari, vechea tramă stradală a orașului a fost respectată, edilii orașului - încurajați de arhitecți de tristă faimă - au făcut din „ecranarea” multora din edificiile de cult ale Sucevei medievale unul din obiectivele lor majore, puține fiind cazurile cu adevărat fericite, de păstrare a individualității marcate a unor astfel de edificii: biserica Sfântul Dumitru, biserica Învierea, biserica Sfântul Nicolae. Și, poate tocmai de aceea, este de remarcat că au scăpat nevătămate edificii de importanța Primăriei (care astăzi are funcția de Prefectură), Căpitănia districtuală (azi Tribunal și Curte de Apel) și Prefecturii (în aceasta din urmă fiind adăpostit, astăzi, Complexul Muzeal Bucovina). Aceasta reprezintă însă, din păcate, mult prea puțin din ceea ce s-ar mai fi putut conserva din bijuteriile arhitecturii publice și private ale vechii Suceve.

3.3. CRONICA ORAȘULUI SUCEAVA

- 1388. Voievodul Petru I Mușatinul emite, din Suceava, scrisoarea referitoare la împrumutul acordat regelui polon Vladislav Iagello.
- 1388. Armenii din Suceava sunt supuși jurisdicției episcopiei armenie din Liov. 1390. în Suceava se semnează tratatul de alianță dintre Mircea cel Bătrân și Vladislav Iagello, mijlocit de Petru I Mușatinul.
- 1401. Ia ființă Mitropolia autocefală a Moldovei, a cărei catedrală mitropolitană devine biserica Sfântul Gheorghe (Mirăuți), din Suceava. 1401. Bisericiile armenesti din Moldova și preoții lor trec sub jurisdicția episcopului armean Ohanes, care primește „scaun” în Suceava.
- 1407. Prima menționare documentară a vorniciei de Suceava (Oană vornic de Suceava).
- 1408. Suceava primește „dreptul de depozit” în comerțul cu postav, iar orașul devine principalul punct vamal al Moldovei.
- 1415. Sunt aduse la Suceava și depuse în catedrala mitropolitană (Mirăuți) moaștele Sfântului Ioan cel Nou, cel martirizat la Cetatea Albă, în anul 1303.
- 1447. Orașul este atacat de Roman II, fiul lui Iliș voievod și nepot al lui Alexandru cel Bun.
- 1448. Printre fiii de orășeni moldoveni, care se aflau la studii la Universitatea din Cracovia, este menționat și „Ioanes Michaelis de Suczawi”.

- 1449. Este menționat „pan Serkiz”, voitul armenesc din Suceava.
- 1460. Se confirmă „dreptul de depozit” orașului Suceava, în comerțul cu postav.
- 1461. Se menționează „preotul rusăsc ce ieste în mahalaua târgului”, precum și biserica rusească, „cea dinaintea târgului Sucevii, ce s-au aprins de tunet, mai la vale de Sfântul Atanasie”.
- 1467. Încetează din viață Evdochia de Kiev, prima soție a voievodului Ștefan cel Mare, care este înmormântată în Catedrala mitropolitană din Suceava (biserica Mirăuți).
- 1476. Oastea otomană condusă de sultanul Mehmet al II-lea ocupă orașul, îl incendiază și asediază, fără succes, Cetatea de Scaun.
- 1476. Mai mulți meșteșugari armeni din Suceava acceptă jurisdicția tribunalului armenesc din Liov.
- 1485. Suceava este ocupată și incendiată de o oaste otomană, care încearcă să-l instaleze la domnie pe un anume Petre Hronoda (Hruet, Hroiote), Ștefan cel Mare aflându-se la Colomeea, pentru a depune, personal, omagiul de vasalitate în fața regelui Poloniei.
- 1497. Cetatea de Scaun este asediată, fără succes, de oastea polonă, condusă de însuși regele Poloniei, Ioan Albert.
- 1504. Se stinge din viață, în Cetatea de Scaun, voievodul Ștefan cel Mare.
- 1509. Cetatea de Scaun este asediată de oastea polonă, comandată de palatinul Cracoviei, Kameniecki.
- 1514-1522. Se construiește noua catedrală mitropolitană din Suceava, cu hramul Sfântul Gheorghe.
- 1534-1535. Petru Rareș construiește biserica Sfântul Dumitru.
- 1538. Orașul și Cetatea de Scaun sunt ocupate de oastea otomană, comandată de sultanul Soliman Magnificul.
- 1542. Este menționată biserica armenească Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil.
- 1547. Prima mențiune despre o casă de zid (piatră?) din oraș.
- 1551. Elena Doamna, văduva voievodului Petru Rareș, construiește biserica de piatră cu hramul Învierea lui Hristos. Biserica a fost ridicată pe locul unor biserici anterioare, de lemn.
- 1560-1561. Voievodul Alexandru Lăpușneanu construiește turnul de lângă biserica Sfântul Dumitru (ctitorie a lui Petru Rareș).
- 1561. Iacob Eraclid Despotul (Despot Vodă) se instalează în Cetatea de Scaun.
- 1562. Se menționează faptul că „piața mare” din Suceava servea și ca loc de executare a sentințelor capitale („a fost tras în țeapă, după ce și-a mărturisit crima”).

- 1563. Asedierea Cetății de Scaun - în care se refugiase Despot - de către Ștefan Tomșa, care a durat aproximativ trei luni, a provocat mari distrugerii orașului, Curții domnești și fortificației propriu-zise; Despot Vodă este ucis de Tomșa hatmanul, la Areni, în marginea orașului Suceava (toponimul se păstrează și astăzi).
- 1570. Este menționată „frăția zugravilor” din Suceava.
- 1589. Moaștele Sfântului Ioan cel Nou (martirizat la Cetatea Albă) sunt transferate din biserica Mirăuți în noua catedrală mitropolitană.
- 1595-1596. Voievodul Ieremia Movilă efectuează reparații la Cetatea de Scaun.
- 1600. Mihai Viteazul intră în Cetatea de Scaun, săvârșind prima unificare politică a Țărilor Române sub o singură conducere.
- 1619. Anastasie Crimca, Mitropolitul Sucevei, construiește un spital în „mijlocul târgului” Sucevei.
- 1629. Sunt scutite de dări toate cârciumile aparținând Mitropoliei Sucevei.
- 1630. Negustorii din Suceava sunt scutiți de dări.
- 1630. Franciscanul Ignatius Szetinsky, din Suceava, menționează că a încetat ciurma în oraș.
- 1637. Lucrări de reparații la Curtea domnească și la Cetatea de Scaun.
- 1643. Vasile Lupu construiește biserica Sfântul Ioan Botezătorul, în 1669, aceasta mai este numită și biserica Doamnelor din Curte. Astăzi, ctitoria lui Vasile Lupu este cunoscută și sub numele de Biserica Beizadelelor.
- 1647. Se precizează că Sfatul orașenesc din Suceava își avea sediul „în mijlocul orașului”.
- 1653. Este asediată Cetatea de Scaun, de către pretendentul Gheorghe Ștefan. Cetatea era apărată de către Timus Hmelnițki, ginerele lui Vasile Lupu.
- 1658. Se confirmă Mitropoliei venitul cămănăritului din oraș, precum și baia din Suceava.
- 1659. Mitropoliei Sucevei i se confirmă dreptul de a produce și vinde băuturi, fără să plătească dări pentru aceasta.
- 1661. Se reglementează modul de scoatere a apei din fântâna Mitropoliei din Suceava.
- 1665. Sunt scutite de vamă băuturile ce se vând în cârciumile Mitropoliei.
- 1672. Mihail Apafi, principele Transilvaniei, cere judeului Bistriței să elibereze un negustor armean din Suceava împreună cu ai săi, negustorii moldoveni fiind scutiți de dări.
- 1673. Se reînnoiește Catastiful breslei blănarilor și cojocarilor din Suceava.
- 1675. Voievodul Dumitrașcu Cantacuzino incendiază și încearcă să

arunce în aer Cetatea de Scaun.

- 1677. Se confirmă Mitropoliei Sucevei venitul camănei din oraș.
- 1678. Cutremur, datorită căruia s-a prăbușit „turnul cel mare din Cetatea Sucevii, ce-i ziceau oamenii turnului Nebuisai, adică «nu te teme»”.
- 1686. Sunt duse în Polonia moaștele Sfântului Ioan cel Nou, bijuteriile și odoarele Mitropoliei Moldovei.
- 1691. Regele Poloniei, Ioan Sobieski, intră în Suceava.
- 1692. Voievodul Constantin Duca îi poruncește mitropolitului Dosoftei să readucă în Moldova moaștele Sfântului Ioan cel Nou și toate obiectele de preț care fuseseră duse în Polonia.
- 1713. În Suceava, sunt făcuți prizonieri călăreți suedezi și polonezi.
- 1728. Conflict între egumenul mănăstirii Sfântul Ilie și armenii din Suceava.
- 1755. Divanul domnesc stabilește măsuri pentru aducerea în țară a moaștelor Sfântului Ioan cel Nou, a odoarelor și arhivei Mitropoliei Sucevei, duse în Polonia de către mitropolitul Dosoftei, în anul 1686.
- 1756. Târgul de boi din Suceava se mută (de lângă biserica armenească) pe locul de lângă Biserica Sfântul Dumitru.
- 1757. Se hotărăște ținerea târgului de boi din Suceava „din gios de Sfetii Dimitrie, în capul uliții”, hotărâre ce va fi confirmată în anul 1759.
- 1760. A fost construit vechiul sediu al primăriei.
- 1761. Se stabilesc data, locul și modul de organizare a târgului săptămânal din Suceava.
- 1763. Se menționează locul din fața bisericii Sfântul Dumitru, numit Ograda Domnească.
- 1764. Prin hotărâre domnească, se interzice ca târgoveții să taie animale și să pregătească în zile de târg mâncare în jurul bisericii Sfântul Dumitru.
- 1768. Negustorul Constantin Pantazi capătă dreptul de a înființa o „faclierie” în Suceava.
- 1773. Se menționează un conflict între comunitatea armeană din Suceava și mănăstirea Sfântul Ilie.
- 1775. Suceava este ocupată de austrieci, împreună cu zona de nord a Moldovei.
- 1776. Se menționează existența Starostelui evreilor din Suceava.
- 1779. Nou conflict între comunitatea armeană din Suceava și mănăstirea Sfântul Ilie.
- 1779. Reprezentanții armenilor din Liov fac propuneri concrete cu privire la colonizarea armenilor în Bucovina și, mai ales, în Suceava. Se evidențiază avantajele pe care le prezintă Suceava în comerțul Imperiului Habsburgic cu țările române și Imperiul Otoman.

- 1782. Se amână cererea comunității armenesti din Suceava de a i se confirma vechile privilegii de către împăratul Iosif al II-lea.
- 1782. Episcopul Dosoftei Herescul construiește o școală primară („normalnică”) la Suceava și solicită sprijinul guvernatorului militar al Bucovinei pentru găsirea unui învățător pentru aceasta.
- 1783. Protocol al Comisiei Aulice de Delimitare a Granițelor Proprietăților din Bucovina referitor la vechimea orașului Suceava; protocolul stabilea și hotarele orașului.
- 1783. Introducerea magistratului în orașul Suceava.
- 1784. Notă a aceleiași Comisii Aulice referitoare la data mutării reședinței domnești de la Suceava la Iași („în jurul anului 1610”) și, ulterior, a Mitropoliei („în anul 1683”).
- 1784. Vizita împăratului Iosif al II-lea la Suceava.
- 1784. Lista veniturilor și cheltuielilor municipalității Sucevei, de la înființarea acesteia și a casieriei municipale (1783), până la sfârșitul lunii octombrie 1784.
- 1785. Protocol al Comisiei Aulice amintite mai înainte, încheiat cu reprezentantul Mitropoliei din Iași, referitor la: dreptul de pășune al orașenilor, delimitarea terenului numit Cutul Mitropoliei sau Țigănia - aflat în interiorul orașului -, precum și la unele case pe „ulița Poni”.
- 1785. Guvernatorul militar al Bucovinei, generalul Karl Freiherr von Enzenberg, înștiințează Comandamentul General al Galiției despre descoperirea a „feluri [de] monede din Țările de Jos, olandeze și poloneze”, aflate „într-o oală veche”. Descoperirea a fost făcută de către „Georg Meixner, orașean și berar din Suceava”.
- 1785. Rezoluție imperială referitoare la includerea Bucovinei în cordonul vamal, precum și recomandare privind acordarea de scutiri de la importul de produse vegetale și animale din Moldova; se recomandă aplicarea unui regim vamal blând orașelor comerciale Suceava și Siret.
- 1786. Scrisoarea dascălului clerical Daniil Vlahovici către Consistoriul Episcopal din Cernăuți, cu privire la dificultățile întâmpinate în organizarea primei școli clericale din Suceava.
- 1786. Suceava obține dreptul de oraș comercial liber.
- 1788. Înființarea poștei cu „plata obicinuită” în Suceava (poșta cu plată).
- 1789. Înțelegere între Nicolae, zugravul, din Suceava și preotul Mihail, privind poleirea cu aur și argint a catapetesmei bisericii mitropolitane.
- 1792. Locuitorii orașului Suceava cer Consistoriului Ortodox al Bucovinei să intervină pentru a nu fi dărâmate bisericile Sfântul Gheorghe (Mirăuți) și Adormirea Maicii Domnului, existând intenția ca piatra rezultată din demolare să fie folosită ca material de construcție, potrivit

ordinului Comisariatului Ținutul Cezaro-Crăiesc Suceava.

- 1792. Plângerea locuitorilor Sucevei, adresată „Guberniului” din Lemberg, despre batjocorirea lor de către dregătorii austrieci din oraș și dărâmarea unor biserici ortodoxe din Suceava, în cazul nesocotirii plângerii locuitorilor, există riscul „să se întâmple între noi vro întâmplare deznădăjduită”.
- 1793. „Guberniul” din Lemberg respinge plângerea locuitorilor Sucevei împotriva dărâmării unor biserici din oraș.
- 1793. Se menționează o fabrică de bere, o velniță, o moară, un iaz și o cărămidărie, aparținând lui Ioniță Archip din Suceava.
- 1796. Protocol încheiat între autoritățile austriece din Suceava și 6 proprietari de scaune de măcelărie din oraș, privind tăierea și desfacerea cârnii pentru armata austriacă și populația civilă a orașului, în perioada 1 iulie 1796-30 iunie 1797.
- 1804. Festivități prilejuite de punerea în funcțiune a breslelor reunite din orașul Suceava.
- 1812. Primăria orașului Suceava justifică cheltuirea a 72 de florini folosiți, în anul 1809, pentru confecționarea a 30 de sulite, necesare paznicilor de noapte din oraș, „în împrejurarea când, în anul 1809, Bucovina era amenințată de polonii și galițienii răzvrățiți”.
- 1813. Se interzice fumatul pe străzile orașului și în podurile cu fân, datorită pericolelor de incendii.
- 1813. Bisericele Sfântul Nicolae și Sfântul Simion sunt destinate depozitării proviziilor armatei, spațiile existente fiind insuficiente. 1813. Conscriptia militară a orașului Suceava.
- 1813. Proces între locuitorii Sucevei și Mitropolia Moldovei, pentru moșia orașului.
- 1815. Împăratul Francisc I acordă orașului Suceava libertatea de a ține 6 târguri anuale, și anume: în ziua de după Anul Nou ortodox; în prima joi după Rusalii; în ziua Sfântului ortodox Procopie; în ziua Sfântului ortodox Samuil; în ziua Sfintei Cruci și în ziua Sfântului Dumitru.
- 1816. Ordinul Guvernământului Galiției adresat Administrației Ținutului Bucovinei, cu privire la vânzarea materialului recuperat de la cele două școli vechi din Suceava, pentru acoperirea cheltuielilor necesitate de construirea unui nou local de școală.
- 1821. La Suceava se refugiază boieri, episcopul de Roman și mitropolitul Moldovei, din cauza intrării turcilor în Moldova.
- 1826. Administrația Ținutului Bucovina cere primăriei orașului Suceava să încurajeze participarea negustorilor suceveni la Târgul de mostre de la Leipzig.

- 1837. Confecționarea unui orologiu de turn pentru orașul Suceava de către fabricantul de ceasuri vienez Wilhelm Stiehl.
- 1838. Se stabilește regulamentul de stingere a incendiilor și organizare a pompierilor în Suceava.
- 1841. Regularizarea Străzii Mari.
- 1845. Se introduce iluminatul public (cu gaz) pe unele străzi ale orașului Suceava.
- 1848. Autoritățile orășenești din Suceava solicită Prezidiului Provincial al Galiției dreptul de a avea un reprezentant propriu în Parlamentul de la Viena, în persoana doctorului în medicină Cristof Petrovici. Cererea este argumentată prin faptul că Suceava a fost „capitala Moldovei și scaunul domnilor”.
- 1860. Deschiderea festivă a noului Gimnaziu din Suceava (actual Liceul Ștefan cel Mare).
- 1861. Restaurarea și înzestrarea bisericii Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava.
- 1869. Prin Decret al Regelui Carol I începe construirea gării Suceava-Burdujeni.
- 1874. Statistica asociațiilor profesionale din Suceava, precum și veniturile realizate de fiecare asociație profesională.
- 1872. Inaugurarea gării Suceava Nord-Ițcani.
- 1877. Strângere de ajutoare pentru răniții din Războiul de Independență, acțiune organizată de femeile din Bucovina.
- 1878. Primăria din Suceava se îngrijește de difuzarea cărții profesorului Wilhelm Schmidt, Memoriile istorice ale Sucevei.
- 1881. Mitropolitul Bucovinei, Silvestru Morariu-Andrievici, îi îndeamnă pe români să-și trimită copiii la școli mai înalte, deoarece, la stăruințele sale, s-au înființat clase paralele românești la gimnaziul din Suceava.
- 1887. Instalarea unui post de telegraf în Suceava.
- 1889. Primăria Sucevei interzice distrugerea ruinelor Cetății de Scaun, care a fost declarată monument istoric.
- 1891. Interzicerea adunărilor sau demonstrațiilor muncitorești în Suceava, cu ocazia zilei de 1 Mai.
- 1895. Muzeul Bucovinei mulțumește Primăriei orașului Suceava pentru donația unor monede de argint, descoperite lângă Cetatea de Scaun, „în Poiană”.
- 1895. Încep lucrările de degajare și restaurare a Cetății de Scaun, sub conducerea arhitectului austriac K. A. Romstorfer (care durează până la 1904).
- 1902. Este terminată construirea gării Burdujeni.

- 1904. Este menționat primul cinematograf la Suceava.
- 1904. Se încheie lucrările de degajare a zidurilor și de consolidare a Cetății de Scaun.
- 1905. Se introduce iluminatul electric al străzilor din oraș.
- 1906. Inaugurarea școlilor românești de băieți și fete, la Suceava.
- 1908. Este pusă în funcțiune noua Uzină electrică Suceava.
- 1908. Încep lucrările de aducțiune a apei și de canalizare în oraș, precum și lucrări de îndiguire a râului Suceava.
- 1911. Înființarea, la Burdujeni, a Abatorului-Export.
- 1918. Readucerea moaștelor Sfântului Ioan cel Nou de la Viena.
- 1918. 6 noiembrie. Intrarea trupelor române în Suceava.
- 1918. 15/28 noiembrie, Cernăuți. Congresul General al Bucovinei hotărăște Unirea necondiționată a Bucovinei cu Regatul României.
- 1918. În clădirea Căpităniei Districtuale Suceava se amenajează Prefectura județului.
- 1918. Apare gazeta „Viața Nouă”, redactor-responsabil fiind Aurel Popovici. Inaugurarea șoselei Suceava - Burdujeni, numită Calea Unirii. La sistemul de aducțiune a apei se introduc tuburi de fontă în locul celor de ceramică.
- 1922. Înființarea societății „Ateneul Român” la Suceava.
- 1923. Înființarea Bibliotecii Centrale din Suceava.
- 1923. Vizita regelui Ferdinand și a reginei Măria.
- 1924. Introducerea iluminatului public pe străzile periferice ale orașului.
- 1925. Începe construirea clădirii școlii primare de băieți din Suceava (actualul sediu al Bibliotecii „I. Gh. Sbiera”).
- 1925. Muzeul orășenesc Suceava este reorganizat în două săli din localul primăriei.
- 1925-1926. Se construiește școala primară de fete. 1926. Suceava are 88 de străzi, totalizând o lungime de 100 km, din care 24 km de stradă erau nepavați.
- 1928. Amenajarea unei grădini botanice în parcul „Șipot” de la Suceava (donată, în 1931, Liceului „Ștefan cel Mare”).
- 1929. Aprobarea proiectului de construcție a Casei Naționale din Suceava (arhitect Konrad Bittner).
- 1930. Inaugurarea Casei Naționale (str. 6 Noiembrie nr. 2, astăzi demolată).
- 1933. Aprobarea așezării bustului lui Ciprian Porumbescu, operă a lui Ioan Cârdei, în parcul orașului, din inițiativa Reuniunii muzical-dramatice „Ciprian Porumbescu”.
- 1933-1934. Apare revista „Crainicul Cetății”, redactor-responsabil

Gheorghe Maxim.

- 1934. Se amenajează un teren de sport în grădina Areni, pentru clubul de fotbal „Cetatea Sucevei”.
- 1935. Ridicarea bustului lui Simion Florea Marian, operă a sculptorului Gheorghe Bilan, prin grija Societății „Ateneul Român”.
- 1940. Repatrierea etnicilor germani.
- 1942. Deportarea evreilor în Transnistria (?).
- 1944. În luna martie. Evacuarea principalelor instituții din Suceava, din cauza apropierii frontului.
- 1944. În luna aprilie. Intrarea Alianței Roșii în Suceava.
- 1946. Apare cotidianul local „Lupta poporului”.
- 1950. Înființarea bibliotecii raionale (municipală, din 1966, și județeană, din 1974).
- 1950. Apare ziarul „Făclia Sucevei” (din 1952 se va numi „Zori Noi”).
- 1952. Suceava devine reședința regiunii omonime.
- 1957-1960. Începe construirea primelor 270 de apartamente în blocuri, din fondurile de stat, pe străzile Armenească, Aleea Trandafirilor, Aleea Nucului, Obor.
- 1959. Își începe activitatea Combinatul de Prelucrare a Lemnului (CPL).
- 1960. Se elaborează un plan de sistematizare și încep demolări masive în perimetrul orașului.
- 1960. în clădirea tribunalului și închisorii se amenajează primăria orașului.
- 1962. Intră în producție Combinatul de Celuloză și Hârtie (CCH) Suceava.
- 1962. Se inițiază lucrări sistematice de restaurare a Cetății de Scaun Suceava de către Direcția Monumentelor Istorice (sistate în 1977, în urma desființării acestei instituții).
- 1963. Se construiește stadionul „Areni”.
- 1963. Se înființează, la Suceava, Institutul Pedagogic.
- 1964. Se construiește un Spitalul cu 600 paturi.
- 1969. Se inaugurează Casa de Cultură a Sindicatelor (arhitect Gheorghe Porumbescu).
- 1972. Intră în producție Fabrica de Sticlă.
- 1973. În parcul din preajma Primăriei Suceava sunt amplasate busturile lui Costache Negri, Alecu Russo, Mihail Kogălniceanu, executate de sculptorul Gheorghe Covalschi.
- 1973-1977. Remodelarea zonei „Șipot” și amenajarea parcului dendrologic.
- 1975. Se înființează, pentru scurt timp, Teatrul Popular „Matei Millo”.

- 1976. Se dezvelește statuia lui Petru I Mușatinul, opera lui Paul Vasilescu.
- 1977. Dezvelirea statuii ecvestre a lui Ștefan cel Mare, turnată în bronz, operă a sculptorului Iftimie Bârleanu (amplasată în Parcul cetății).
- 1980-1985. Demolarea zonei istorice a orașului Suceava.
- 1981. Se inaugurează Planetariul Suceava, secție a Muzeului Județean Suceava (construit între 1979 și 1981, arhitect Călin Irimescu).
- 1982. Intră în producție întreprinderea de Fibre Artificiale (IFA).
- 1983. Se inaugurează Fabrica de Rulmenți „Rulmentul”.
- 1984. Se introduce alimentarea cu gaze naturale a locuințelor în Suceava.
- 1984. Se înființează Teatrul Municipal Suceava, amenajat în clădirea „Dom Polski”, modificată în urma unui incendiu.
- 1987. Se dă în folosință prima linie de troleibuz, pe traseul Suceava-Burdujeni Gară.
- 1987. A fost pusă în funcțiune Centrala Electrică și de Termoficare.
- 1988. 10 februarie. Suceava aniversează 600 de ani de la prima atestare a Cetății de Scaun.
- 1990. A fost înființată Universitatea „Ștefan cel Mare”, cu 5 facultăți.
- 1991. La Mănăstirea Sfântul Ioan cel Nou își are reședința nou înființata Arhiepiscopie a Sucevei și Rădăuților.
- 1996. A fost descoperit, în biserica Mirăuți, mormântul Doamnei Evdochia de Kiev, prima soție a lui Ștefan cel Mare.
- 1997. Se realizează primul Plan Urbanistic General al Municipiului Suceava.
- 1999-2005. Se fac cercetări arheologice complexe la Curtea Domnească descoperindu-se noi complexe arheologice și modificându-se cronologia executării celor vechi.
- 2000. Sunt finalizate lucrările de restaurare a vechii Mitropolii a Sucevei, Biserica Sfântul Gheorghe, Mirăuți.
- 2007. Debutează lucrările de actualizare a noului PUG al Sucevei.

3.4. EVOLUȚIA DEMOGRAFICA

Informațiile demografice despre orașul Suceava, în Evul Mediu, sunt puține și fragmentare, fiind obținute, în general, prin interpretarea izvoarelor diplomatice și rezultatelor arheologice, precum și din descrierile călătorilor străini. Astfel, pe baza unei evaluări care pornea de la suprafața vetrei orașului,

acesta ar fi avut, în a doua jumătate a secolului al XV-lea, 1250 de case și o populație de aproximativ 6200 de locuitori.

- Pentru secolele următoare, XVI-XVII, orașul pare să fi avut un potențial demografic considerabil, după cum rezultă din observațiile călătorilor străini, evident, unele nu lipsite de exagerări: „6000 de focuri” în 1599 (Bernardino Quirini), 1500 de case cu 9000 de locuitori, în 1632 (Paolo Bonnicio), 700 de case ale moldovenilor, cu 3000 de locuitori, și 300 de case ale armenilor, cu 1600 de locuitori, în 1641 (Petru Bogdan Baksic), 550 de case schismatice cu 3400 de locuitori, 400 de case armenesti cu 2000 de locuitori și 12 case de catolici cu 50 de locuitori, în 1643 (Bartolomeo Bassetti), 2000 de români și 3000 de armeni la 1646 (Marco Bandini). Tot în această perioadă, la Curtea domnească sunt menționați două-trei mii de ostași călări, întreținuți de domn, fapt confirmat, la 1633, și de un călător străin (Niccolo Barsi).

Chiar dacă, pentru început, documentele lipsesc sau sunt inconsistente din punct de vedere statistic, există suficiente mărturii care concură spre ilustrarea unei situații incontestabile: în secolele XV-XVII se înregistrează o creștere demografică considerabilă, în special a populației ocupate cu negoțul și meșteșugurile, motivată de specificul orașului - reședință domnească principală - și, deci, de nevoile sporite ale domniei și ale dregătorilor de la Curte. Tot astfel se explică, parțial, și caracterul polietnic al orașului, domnia atrăgând mulți meșteri străini cu o înaltă calificare în meserii care erau necunoscute artizanilor autohtoni.

Din punct de vedere al repartiției etnice, în afara românilor, majoritari după cum reiese din documente, o proporție însemnată în cadrul populației orașului o dețineau armenii, comunitate cu șoltuz și pârgari proprii. Mai existau în oraș, în număr mai mic, germani, unguri, ruși, italieni, greci, polonezi, evrei și, mai târziu, turci. De asemenea, trebuie amintită și existența robilor țigani și tătari, a căror prezență este atestată și prin toponimele din jurul orașului (Tătărașii). Majoritatea acestor alogeni, în special germanii și maghiarii, au fost asimilați în mediul românesc, prin adoptarea limbii române și trecerea la ortodoxism, proces început în secolul al XVI-lea și amplificat în secolele următoare.

- Începând cu a doua jumătate a secolului al XVII-lea, pe măsură ce domnii rezidau tot mai des - și apoi definitiv - la Iași, Suceava își pierde din importanța economică și demografică. Pentru a doua jumătate a secolului al XVII-lea situația populației este reflectată, parțial, într-o sursă unică și de maximă importanță: Catastiful breslei blănarilor și cojocarilor din Suceava, redactat la 1673. Documentul menționează 261 de capi de familie (lipsesc

armenii și boierii), dintre care 104 sunt negustori și meșteșugari. Pe baza informațiilor furnizate de această sursă, Emil I. Emandi și Ștefan Ceașu au reconstituit distribuția spațială a categoriilor sociale și profesionale ale populației: piața mare era locuită de patriciat, străzile secundare, din mahalalele specializate pe diverse meserii, erau locuite de meșteșugari, iar periferiile erau ocupate de plebea orașului.

- Sub aspect demografic, începutul epocii moderne se caracterizează, pentru Suceava, printr-o creștere a populației, în special prin imigranții evrei stabiliți în oraș. Spre deosebire de etapa anterioară, alogenii și-au păstrat individualitatea etnică, ei nefiind asimilați de români. Dacă în condica de socoteli a lui Grigore-Vodă Callimachi, din 1763-1764, sunt înregistrați „606 liuzi”, catagrafia din 1774 menționează 224 capi de familie (5 mazili, 7 preoți, 4 slujitori, 45 străini, 55 armeni pământeni, 25 armeni străini, 105 evrei, 64 târgoveți, 13 femei sărace și 39 țigani ai Mitropoliei).
- Primele statistici realizate de administrația austriacă, după anexarea părții de nord a Moldovei de către Imperiul Austro-Ungar, în 1775, reflectă o mare fluctuație a populației, mulți locuitori refugiindu-se în Moldova. Astfel, generalul Spleny menționează, în 1775, existența la Suceava a 76 de capi de familie (5 mazili, 9 răzeși, 12 popi și 50 de țărani), la Ițcani 20 de familii de călărași și la Zamca 10 familii (4 de țărani și 6 de călărași).
- La 1778 sunt menționate 527 de familii, din care 200 de familii moldovenești, 131 armenesti, 80 grecești și 116 evreiești.
- Pentru anul 1779 sunt menționate 419 familii, iar pentru anul următor, 370 de familii.
- La 1783 sunt consemnate 420 de familii în Suceava, 44 la Ițcani și 7 familii la Zamca.
- De Protopopiatul Sucevei aparțineau, în anul 1784, un număr de 231 de familii ortodoxe, repartizate la 4 biserici - slujite de trei preoți - din orașul Suceava, și 82 de familii care locuiau la Sfântul Ilie și Zamca, deținând o biserică la care slujea un preot.
- Registrele funciare din 1785 menționează 485 de case, cu o populație ce poate fi evaluată la 2 500 de locuitori. Străinii locuiau în 55 de case (evrei, armeni, greci, polonezi și sârbi).
- Pentru anul 1808 statisticile menționează 747 de case cu 5069 de locuitori.
- Prima conscripție militară, din 29 martie 1813, indică 865 de case și 4133 de locuitori (dintre care 2051 de sex feminin, 723 de bărbați căsătoriți și 1354 văduvi și necăsătoriți).
- Statistica fiscală din anul 1818 consemnează 398 de familii impozabile, iar în anul următor, într-o altă statistică, este indicată suma totală a locuitorilor orașului: 869 de familii, din care 532 de familii erau impozabile.
- Registrul cadastral din anul 1827 indică un număr de 606 case, în timp ce pe

- o hartă militară din 1830 a fost specificat numărul de 926 de case, în care puteau fi încartiruite trupe.
- În Condicta stării familiilor din oraşul Suceava autorităţile au înregistrat, în 1833, un număr de 695 de proprietari, dintre care 466 de contribuabili.
 - altă statistică, din anul 1840, indică distribuţia populaţiei pe cartiere, cele 792 de familii fiind repartizate astfel: Cut, 121 de familii, Zamca, 6 familii, Iţcanii Vechi, 151 de familii şi zona centrală a oraşului, 514 familii. Din cei 302 meseriaşi existenţi în oraş, la acea dată, 173 erau români, 124 germani, 2 unguri şi 3 evrei.
 - La 1856 suma caselor era de 1046, aceasta crescând până în anul 1891 la 1412 case, în care locuiau 1974 de familii.
 - Pentru sfârşitul secolului al XIX-lea date importante sunt furnizate de primul recensământ din anul 1891. La acea dată, în Suceava, existau 1330 de case locuite şi 82 nelocuite (Iţcanii Vechi cu 206 case, Cutul cu 232 de case, Şeptilici cu 11 case, Zamca cu 258 de case şi vatra oraşului cu 679 de case). Numărul familiilor era de 1974, cifră ce reprezenta 10.230 de locuitori, dintre care 5143 de bărbaţi şi 5082 de femei, în funcţie de starea civilă, populaţia se împărţea astfel: 6740 celibatari, 2771 căsătoriţi, 678 văduvi şi 58 divorţaţi. Repartiţia populaţiei după limba folosită era următoarea: 2447 români, 6042 germani, 879 poloni, 644 ruteni, 12 slovaci şi 14 maghiari.
 - La sfârşitul primului deceniu al secolului al XX-lea Suceava avea o populaţie de 11.314 locuitori. Numărul minoritarilor din oraş era următorul: 2249 de germani, 4200 de evrei, 435 de ruteni şi 749 de polonezi.
 - Douăzeci de ani mai târziu - în 1930 - populaţia oraşului crescuse la 17.028 de locuitori, însă, după al doilea război mondial, a scăzut la 10.123 de locuitori, pentru anul 1948.
 - De la mijlocul secolului XX, oraşul înregistrează o creştere demografică substanţială:
 - 1956, 43 437 de locuitori;
 - 1969: 20.949 de locuitori;
 - 1979: 64 847 de locuitori;
 - 1992: populaţia era de 114.355 de locuitori, dintre care: 112.506 români, 466 germani, 387 ucraineni, 358 ȱigani, 221 polonezi, 163 ruşi lipoveni, 122 evrei, 80 maghiari, 23 armeni, 13 greci, restul de 16 persoane fiind de alte naţionalităţi.
 - 1997, 1 iulie, oraşul Suceava avea o populaţie de 118.162 de locuitori.
 - 2002: oraşul avea 105.865 de locuitori (dintre care 103.931 români, 509 rromi, 375 germani, 287 ucraineni, 252 polonezi, 214 ruşi lipoveni, 66 maghiari, 61 evrei, 35 armeni şi restul, de 135, alte naţionalităţi).
 - 2005, 1 ianuarie, Suceava avea 106.831 de locuitori.

3.5. STRUCTURA MORFOLOGICA URBANĂ

Una dintre caracteristicile notabile ale orașelor românești extracarpatice, privite într-o perspectivă istorică, de la origini până în zilele noastre, se referă la dinamismul structurii lor morfologice. Acest dinamism se manifestă în două moduri. Dacă primul este unul obișnuit, rezultat din evoluția teritorială, densificare, modernizare a masei construite, al doilea presupune structurări și destructurări violente, lente sau rapide, în momentul de față, orașul este un ansamblu de tip *puzzle*, imperfect, în care există numeroase zone nedefinite și componente care nu se potrivesc unele cu celelalte. Această stare de lucruri este, în mare parte, rezultatul programelor forțate de „modernizare”, datorate, în special, ultimei jumătăți a secolului XX.

3.5.1. Schița morfologică actuală

Centrul istoric al orașului Suceava (teritoriul pe care s-a petrecut evoluția din secolul al XIII-lea până în prezent) este complet destructurat. Fragmente de masă construită, tradițională, se mențin doar în cartierul armenesc și pe o fâșie spre Pârâul Târgului sau al Cetății (Cacaina), dar și acestea sunt în curs de modernizare dezordonată, rezultat al lipsei de reglementări specifice de administrare și protecție. În rest, orașul este punctat de o serie de monumente izolate și ruine decopertate (cum este ansamblul fostei Curți Domnești), care sunt înconjurată, fie de întinse spații libere (rezultate din demolarea vechiului centru comercial și a zonelor adiacente), fie de ansambluri de blocuri de locuințe, fie de amenajări moderne. Noul centru, ridicat în anii '60 în jurul Casei de Cultură, reprezintă, de asemenea, un implant străin morfologiei tradiționale și care a înlocuit un țesut specific din sudul zonei comerciale istorice (fosta Piață a Legumelor, la rândul ei realizată prin demolări, între care a bisericii construite de Barbovschi).

Alți factori destructuranți ai zonei istorice au fost legați de fluidizarea circulației carosabile și amenajarea de spații verzi. Ambele au „tăiat” zone importante din orașul istoric și au separat ferm arii urbane altădată integrate. „Modernizările” au fost săvârșite într-un dispreț total față de tradiție și în ideea înlocuirii complete a structurilor istorice cu structuri urbane și arhitecturi moderne.

Față de această stare de fapt, care este dificil de cercetat și de integrat unui plan urbanistic coerent, exigențele impuse unui *studiu istoric* obligă la detectarea acelor aspecte morfologice corespunzătoare celui mai lung și mai specific interval de timp de evoluție normală, anterioară intervențiilor moderne.

În consecință, avem în vedere morfologia existentă la mijlocul secolului al XIX-lea, care poate fi lesne cunoscută din planurile contemporane păstrate. Pe baza acestor ridicări topografice exacte, verificabile prin ridicările topografice actuale, se surprinde stadiul ultim al evoluției medievale a orașului. Se poate face observația că acest tip de evoluție a continuat și după mijlocul secolului al XIX-lea, până la mijlocul secolului al XX-lea, cu excepția unor intervenții punctiforme în țesutul vechi și a dezvoltărilor din zona gării, intervenții vizibile în planul cadastral din 1907.

3.5.2. Structura morfologică a orașului corespunzătoare perioadei dintre mijlocul sec. XIX și mijlocul sec. XX

La mijlocul secolului al XIX-lea, orașul se prezenta ca un întreg cu două subansambluri perfect integrate și adaptate evoluției de peste șase secole: centrul comercial și cartierele de locuit. La ele se adaugă *hinterlandul*, care, la Suceava, prin câteva ansambluri izolate, dar aparținătoare funcționalității orașului, interacționează puternic cu aria construită.

3.5.2.1. Centrul comercial

La mijlocul secolului XX, ca și cu un secol înainte, centrul comercial era aria urbană de cea mai mare densitate, grupată în jurul bisericii Sfântul Dumitru. Străzile care făceau parte din zonă erau: Fruntea, prelungită cu Ulița Lungă, Ulița Mare, Ulița Sfânta Vineri și Ulița Armenească. Centrul, compact în jurul bisericii Sfântul Dumitru, se prelungea, în special, spre sud.

Important pentru structurarea și evoluția acestui spațiu este faptul că era traversat de principalele drumuri comerciale, care i-au și motivat, de altfel, localizarea și rezolvarea.

Zona comercială conținea cele două elemente complementare: spațiul liber și masa construită.

Spațiul liber, de vânzare și circulație, era subîmpărțit în câteva zone, care au evoluat substanțial în timp. Dacă pentru început (secolele XIV-XVI) se consideră ca fiind extrem de probabilă existența unui spațiu unitar de tip piață urbană, împărțit ulterior în două mari zone delimitate de incinta bisericii Sfântul Dumitru (Târgul de Jos și Târgul de Sus), la începutul secolului XX (1907) spațiul se va pulveriza, rezultând Piața Mică, Piața Principală, Piața de Legume, Piața Birjelor. Față de aceste spații libere, rețeaua stradală este relativ ordonată, prin aceasta detașându-se de restul rețelei urbane, mult mai neregulată. Acest fapt poate fi o reminiscență a structurării inițiale conform unui model urban de factură geometrică, structură metamorfozată parțial ulterior, fenomen care este dificil de controlat pe baza informațiilor disponibile astăzi.

În intervalul luat în considerare, morfologia zonei se caracteriza printr-o rețea de străzi relativ înguste și spații libere, de forme și dimensiuni diferite, cu fronturi relativ continue de construcții P+1, ocupând loturi de lățimi diverse. Curțile interioare ale fiecărui lot erau, în general, mici, predominând volumul construit, în acest sens, se remarcă grupurile de loturi din vestul bisericii Sfântul Dumitru, cu lățimi de doar câțiva metri și ocupate la sol în procente de peste 60-70 %.

Dominantele spațiale erau piețele amintite, structurate (în formula respectivă, prin regularizări și amenajări specifice, chiar prin demolări) în intervalul 1877-1907 (conform informațiilor furnizate de planurile din anii respectivi, cadastrul austriac din 1856, 1906), anterior definiția lor nefiind foarte clară.

Dominantele arhitecturale erau bisericile Sfântul Dumitru și Sfânta Cruce, în secolele XIV-XVII, în colțul de sud-est exista ansamblul Curții Domnești, important reper al evoluției urbanistice a zonei și înlocuit, după ce-și încetează funcționarea, prin lotizări.

Infrastructura zonei conținea un sistem complex de pivnițe și legături între ele.

Structurarea târgului s-a produs începând cu sfârșitul secolului al XIV-lea, elementul dominant spațial fiind însoțit de câteva dominante arhitecturale: biserica descoperită sub biserica Sfântul Dumitru (dotată, de la jumătatea secolului al XVI-lea, cu un turn clopotniță), cel puțin o biserică armenească (Sfânta Cruce), o a doua fiind bănuită în proximitatea primei, și Curtea Domnească. Țesutul urban a avut tendința de densificare, atingând nivelul maxim în cursul secolului al XVIII-lea.

În ultimele două secole (până spre mijlocul secolului XX), în zonă s-au produs o serie de mutații relativ minore: edificarea în nordul ei a unei cazărmi, amenajarea piețelor din sud, apariția Hotelului Langer, care se adăugau reconversiei teritoriului ocupat de Curtea Domnească. Această transformare are, la rândul ei, două etape: în prima, lotizările existente (de secol XIV) sunt desființate prin edificarea Curții, iar în a doua, locul Curții fiind luat de noile lotizări deja amintite.

Zona comercială a constituit, încă de la început, centrul orașului, concentrând principalele funcții urbane.

3.5.2.2. Cartierele de locuit

Față de centru, evoluția așezării s-a produs în special în direcțiile nord (mai puțin), vest și sud. Zona de locuit a fost structurată, încă de la început (secolele XIV-XV), în cartiere (mahalale) conform factorului etnic și, ulterior,

profesional. În secolele XVI-XVIII existau mahalalele Tăbăcarilor și Cojocarilor, Tătărași, Olarilor, Armenească, etc.

Pornind dinspre centru spre marginile, țesutul urban devine din ce în ce mai puțin dens și mai puțin organizat geometric.

În aria urbană corespunzătoare sfârșitului de secol XIX, zonele cele mai rarefiate (cu lotizări de mari suprafețe, neregulate, înglobând construcții cu poziții extrem de diverse în raport cu frontul stradal), se găseau în nord și în sud. În aceste spații se remarcă o serie de loturi imense, cu accese de tip „fundătură”, reminiscențe ale unor structuri rurale.

Între ariile rezidențiale, cele mai dense sunt cele din sudul centrului, dar și acestea se rarefiază spre periferie (spre vest și sud).

Zona se caracterizează, în primul rând, prin acea segregare în funcție de etnie și meserii, delimitarea făcându-se prin arterele importante de acces spre centru.

Fiecare cartier (mahala) avea o structură proprie, caracterizată prin concentrarea rețelei stradale către centru, materializat de spațiul bisericii parohiale. Aceeași rezolvare se întâlnește și în zona accesului către mănăstirea Sfântul Ioan cel Nou.

Loturile au forme și dimensiuni diferite. Construcțiile tind să ocupe poziții apropiate de străzile importante (formând fronturi oricum continui), iar, spre interiorul cartierelor, casele sunt haotic dispuse pe lot și față de stradă.

Centrele cartierelor sunt bisericile: Sfânta Cruce și Sfântul Simion (armenești), Sfânta Treime (catolică, dispărută), biserica rusească (dispărută) și bisericile ortodoxe românești Sfinții Arhangheli, Sfânta Parascheva, Sfântul Theodor și Vovidenia (dispărute) și Învierea Domnului, Sfântul Nicolae, ridicate pe măsură ce orașul se extindea. Această corespondență face ca extinderea urbană (greu de controlat documentar sau arheologic) să poată fi urmărită în raport cu cronologia primelor edificări ale bisericilor respective (construite și reconstruite de mai multe ori).

Un loc aparte îl constituie zona de la est și sud-est de centru, spre pârlul Târgului (Cacaina). Încă de la începuturile orașului medieval, după ce intră în sfera de influență a domniei, zona respectivă a constituit domeniul privat al domniei, care și-a rezervat aici un spațiu în care și-a amenajat Curtea, capelele de curte, grădina și alte construcții, care încep să fie descoperite arheologic. Odată cu dispariția Curții, în secolul al XVII-lea, singura relicvă rămasă devine biserica Sfântul Ioan Botezătorul. La sfârșitul secolului al XIX-lea, zona apare cu lotizări care se rarefiază și devin din ce în ce mai neregulate, pornind dinspre centru spre est-sud-est. Sistemul se prelungea până în zona mănăstirii Sfântul Ioan cel Nou, din motive legate, parțial, de relief și calitatea terenului.

În aceeași zonă au fost descoperite urmele șantierului de edificare a Curții domnești, cu amenajări specifice și o locuire temporară.

O notă aparte, fără să genereze morfologii specifice, o fac cartierele meșteșugărești „poluante”, în special cel al olarilor, amplasat în vestul ariei construite și făcând obiectul unor atente cercetări arheologice. Cuptoarele reprezentau singurele amenajări care ieșeau din limitele tipologiilor locuirii obișnuite.

În secolul al XV-lea, zona locuită, ca și un spațiu neconstruit, relativ amplu, au fost înconjurată cu o fortificație unitară (șanț și palisadă), care și-a încetat existența, probabil, după domnia lui Ștefan cel Mare.

3.5.2.3. *Hinterlandul orașului*

Datorită caracteristicilor reliefului, apelor de suprafață și specificului structurării spațiale a întregii zone, hinterlandul Sucevei poate fi considerat ca o componentă a ansamblului urban, pe care îl conturează de la distanță.

Primele edificări care s-au integrat acestei conjuncturi au fost Cetatea de Scaun și Cetatea Șcheia, ocupând poziții semnificative față de oraș și apărându-l indirect. Dacă ultima și-a încetat rapid existența sau nu a funcționat niciodată (după unele opinii), prima a funcționat până în secolul al XVII-lea, în ciuda interdicțiilor înaltei Porți. A fost una dintre cele mai puternice cetăți ale Moldovei medievale.

Alte situri semnificative au fost ocupate de mănăstirile Zamca (în vestul orașului), Sfântul Ilie (în sud-vest) și, la nord de râul Suceava, Ițcani și Burdujeni. Nivelul lor de fortificare era foarte diferit, dar este cert că serveau, în afară de adăpostirea comunităților monahale, controlului acceselor dinspre direcțiile respective.

În concluzie, orașul medieval se prezenta (situație prelungită până spre jumătatea secolului XX) ca un ansamblu cu o compactitate ce scade dinspre centru spre periferie, înconjurat de un spațiu relativ extins, punctat de ansambluri izolate de arhitectură militară și monastică.